

ምዕራፍ አራት

መግቢት የሆነችው አውራጃዎች

የጎረቤት ክርስቲያን ቀዳማዊ አገልጋዮች

10. ጎፋ

የጠፋው ልጅና የመጀመሪያው አማኝ

ጎፋን በወንጌል ለመድረስ የመጀመሪያዎቹ የሆኑት ሚስተር ዋልተር አህማንና ባለቤታቸው ቡልቂ ሆቶ ቀበሌ ሚያዚያ 22 ቀን 1923 ዓ.ም. ደረሱ።¹

ለብርቅዬዎቹ እንግዶች የአገሬው ሕዝብ ዶሮ፥ እንቁላል፥በግና ፍየል መስተንግዶ አቀረበላቸው። አገረ ገዢው ደጃዝማች በየነ መርድ ከጦር አበጋዞቻቸው ጋር ሆነው የከብር አቀባበል አደረጉላቸው። በጎፋውስጥ በወደዱት ቦታ ሰፍረው ሥራቸውን እንዲቀጥሉ አበረታቱአቸው። አባታቸው ደጃዝማች መርድ ናቸው ከጎፋ ወደ አዲስ አበባ ሲሄዱ እግረ መንገዳቸውን በአቶና የነበረውን የሚስቶን እንቅስቃሴ አይተው ወደ ጎፋ እንዲመጡ የጋበዙአቸው እና የገንዘብ ስጦታም ያደረጉላቸው።²

ሚስቶናውያኑ ከጥቂት ቀናት በኋላ ሠፈራቸውን ከሆቶ ወደ ቡልቂ አዛወሩ። አህማን ቀደም ባሉት ዓመታት በወላይታ ያገለገሉ በመሆናቸው የወላይትኛ ቋንቋን ስለተማሩ አቶ ብሩ ዱባለም ለጥቂት ወራት ጎፋ ተቀምጠው በአስተርጓሚነት ስላገለገሉአቸው የሐሳብ ልውውጥ ክፍተት አልተፈጠረም ነበር። ማርሴላ አህማን ከዚህ በፊት ምንም የሕክምና ጥበብ ባልታዩበት አገር በበሽታ የጎሰቁሉ ብዙዎችን ለመርዳት በመቻላቸው ዝናቸው የጎፋን ድንበር አልፎ መሰማት ጀመረ። በ1924 ዓ.ም. የመጀመሪያ ሩብ ዓመት ላይ መሠረተ ትምህርት በመጀመራቸውና ለቀድሞው አገረገዥ ትምህርት ቤት የማቋቋም ጥያቄ ምላሽ መስጠታቸው በሹማምንት ፊት ሞገስ አሰጣቸው።

¹ ወንድዬ ዓለ 1990 ዓ.ም. ገጽ 102

² ዝኒ ከማሁ ገጽ 101

ሚስቶናውያኑ በእግርና በፈረስ እየተዘዋወሩ በሚሰብኩበት በዚያ ወቅት ለትምህርታቸው ምላሽ ወዲያውኑ ባለማግኘታቸው አትኩሮትን የሚሰብ ሁለት ድርጊቶች እንደ ፈጸሙ የጎፋ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የታሪክ ረቂቅ አዘጋጆች ጠቅሰዋል።³

ታሪክ ጸሐፊዎቹ የበጋ በርዛ ቀበሌ ኗሪዎችን በተለይም አቶ ቡዝ ሞርኮን በመጥቀስ እንደሚሉት ሚ/ር አህማን በዐውደ በዓላትና በደቦ ሥራዎች ላይ በአገሬው መካከል በመገኘት በአገሬው ቋንቋ (ጎፊኛ) ባህላዊ ዜማዎችን አብሮ በማዜም በተራቸው ደግሞ መንፈሳዊ መዝሙሮችን እያስተማሩ ሕዝቡ እንዲዘምር በማግባባት የጌታ ኢየሱስን ስም በዝማሬ ለማወጅ ሞክረው ነበር።

ገና ከጅምሩ ለስብከታቸውም ለመዝሙራቸውም ምላሽ ያጡ የመሰላቸው ሚስቶናዊ በቡልቂ ዙሪያ በግምት ከ12 እስከ 15 ኪሎ ሜትር ባሉ ከጎይብ እስከ በርዛ ባሉ ቀበሌዎች ድረስ በአገሬው ሰዎች አገላለጽ የመጽሐፍ ገጾች፣ በዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ ግምት ደግሞ በራሪ ወረቀቶች (ትራክት) እየበተኑ እንዳለፉ ይናገራሉ። በዚያ ዘመን ወረቀትና ፊደል እንደ ብርቅ በሚታይበት አገር በመንገድ ላይ የተጣሉትን ወረቀቶችና የተጻፉባቸውን ምስጢር ለማወቅ የየቀበሌው ኗሪና አላፊ አግዳሚው ሁሉ ወጥቶ ለቀመ፤ እና በዘመኑ ንባብ ወደሚያውቁ ሰዎች ሁሉ ዘንድ እየሄዱ ባልጠበቁት ሁኔታ የወንጌልን ቃል ሰሙ። ሆኖም ሚስቶናውያኑ በዐውደ ዓመታት፣ በደቦና በገበያ ያደረጉትን ስብከት ውጤት ሳያዩ ጥቂት ዓመታት ተቆጠሩ። በመካከሉ ሚ/ር አህማን የወላይትኛ ዘዬ አንዱ የሆነውን የጎፊኛ ቋንቋን አጥንተው የማርቆስ ወንጌልንና አንዳንድ የተመረጡ ምንባቦችን መተርጎም ጀመሩ።

³ የጎፋ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ፣ ያልታተመ፣ 1986 ዓ.ም. ገጽ 6

ቡልቂ በጣም ተራራማና ከበቂ በላይ ዝናብ የሚዘንብባት ብርዳማ ቀበሌ ስትሆን በቅርብ እይታ ያለው የበስተደቡብ እና ደቡብ ምዕራብ ጥቅጥቅ ባለ ደን የተሸፈነ ሞቃታማ ሸለቆ ለደጋው ክፍል የማገዶ እንጨት ምንጭ በመሆን ያገለግላል። ሚስጥናውያኑ የመንገድ ድንኳናቸውን ወደቋሚ ጎጆ ለመለወጥ የቤት ሥራ ሲጀምሩ በየማለዳው ለደቦ ወይም ለተሳትፎ ያልጋበዙት ሕዝብ እየመጣ እስከሚደነቁ ድረስ በጉልበት ሥራ ሲረዳቸው የመልካም ባህሉ ውጤት መሆኑን በመገንዘብ ያደንቁ ነበር።⁴

ነገር ግን በከባዱ የክረምት ወራት በየቀኑ ጥዋት በራቸውን ከፍተው ሲወጡ ደረቅ የማገዶ እንጨት የሚያመጣላቸውን ባለውለታቸውን ሳያውቁ የአካባቢው ባህል ውጤት መሆኑን ያለመሆኑን ሳይረዱ ክረምቱ ተገባደደ። በዚያው ሰዎች ከተለመደ ሰዓታቸው ቀደም ብለው ከመኝታ ከፍላቸው የወጡት ሚ/ር አህማን የማያውቁት ባለውለታቸው እንደልማዱ እንጨት ተሸክሞ ሲመጣ አገኙት። ያ ሰው ረዥምና ለግላጋ ቁመና ያለው፣ ከወገቡ በላይ ከፍየል ቆዳ የተሠራ ድራብ ጣል ያደረገ ከወገቡ በታች በሆነች ነገር ሐፍረቱን የሸፈነው አቶ ደፈርሻ ዳገሮ ነበር። ተዋወቁ፣ ተቀራረቡ፣ አልፎ አልፎም በጉልበት ሥራ ይረዳቸው ጀመር።

በ1924 ዓ.ም. አጋማሽ አህማን ብዙ ጊዜ እንደሚያደርጉት አመሻሹ ላይ በረንዳ ተቀምጦው በጎፊኛ የተረጎሙትን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ያርማሉ። በእለቱ የሚያርሙት “የጠፋው ልጅ” ታሪክን ነበር። በተመሳሳይ ሰዓት ደፈርሻ የግቢውን ሣር እያጨደ ነበር። አህማን የሠሩት ትርጉም ምን ያህል እንደተሳካላቸው ለማወቅ በመጓጓት ባለቤታቸውን ጠርተው ከፍ ባለ ድምፅ ያነቡላቸዋል። የትርጓሜው ማማር ወይም ያለማማር አስተያየት የሚጠበቀው ከማርሴላ አህማን ቢሆንም ድምፃቸውና መልእክቱ ግን ወደ ደፈርሻ ልቦና ጀሮ

⁴ Cottrell. 1973 p 52

ተንቆርቁር ኖሮ ሣሩን እያጫደ ወደ አህማን አቅጣጫ ይበልጥኑ ተጠጋ።
ይህን ያጤኑት አህማን፡-

“ አሁን ያነበብኩት ምን እንደሆነ ገብቶሃልን? ”

ይሉታል።

“ አዎ ! በጣም ገብቶኛል . . . እውነት መሆኑንም

አምናለሁ ! ”

“ እንዴት ሊሆን ይችላል !? በመገረም ጠየቁ።

“ ይሆናል ጌታዬ . . . ይሆናል!! ይህ የጠፋው ልጅ

ታሪክ የኔም ታሪክ ነው፤ አምነየለሁ። ይላቸዋል።

አህማን እርማታቸውን አቁመው የደፈርሻን ታሪክ ማድመጥ ጀመሩ። ያ
ቀን የመጀመሪያዋ የጎፋ ጥንስስ ቤተ ክርስቲያን የመጀመሪያ አማኝ ወደ
ንስሐ የመጣበት ቀን ሆነ።

አስገራጫው የአቶ ደፈርሻ ታሪክ በ1920ዎቹ መጀመሪያ የተፈጸመ
ቢሆንም አሁንም በሰሜን አሪ እና በመሐል አይዳ ብሔረሰቦች መካከል
እንደ ሕዝባዊ ወግ የሚጣፍጥ፥ እንደ ትኩስ ዜና የሚናፈቅ ታሪክ ነው።

“ ከጠፋው ልጅ ” ታሪክ ጋር የሚያመሳስላቸውን አጋጣሚ
የእህታቸው ልጅ ደልሻ ዳና ሲጎ (ከክርስትና በኋላ አቶ ኢዮቤ) ከጎፋ
ዋና ከተማ ከሣውላ 15 ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ በምትገኘው ሸፍቲ
ባንዳ ቀበሌ ከዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ ጋር በተገናኙበት ወቅት
ተርከውለታል። ከእሳቸው የጎደለውን ደግሞ አሣውንቱ ወንጌላዊ ዮሐንስ
ዳሮታ እና አቶ ሶሳ ጋይላ እንዲሁም የአውራጃው ቤተ ክርስቲያን መሪ
አገልጋዮች እያውጣጡ መረጃውን ሙሉ አርገውታል። እንዲህ ነበር፡-

ከሸፊቲ ባንዳ ተራሮች ጀርባ ከቡልቲ ሸለቆዎች ግርጌ የ13 ዓመቱ
ወጣት (ደፈርሻ) ከብቶቹን እንዳስማራ አንድ ከዚህ በፊት አይቶት
የማያውቅ ሰው ወደ እርሱ ቀርቦ “ ጣዝማ ማር ያለበትን ቦታ ላሳይህ”
በማለት ሰዋራ ወደ ሆነ ቦታ ወሰደው። ምን ይመጣል? ብሎ ያሳሰበው
ደፈርሻ ተከትሎት ሄደ። ወደተባለው ሥፍራ ሲደርሱ ሁለት ሰዎች
ከተደበቁበት ጢሻ ወጥተው ሰላምታ ሰጧቸው፤ ወዲያው በገመድ

አስረውና ለአምጪው ገንዘብ ከፍለው ለባርነት በጋሞ አቅጣጫ ወሰዱት። የወጣቱ ነገር በቤተሰቡ ዘንድ እንደሞተ ያህል ተቆጠረ።

የባርነቱ ኑሮ የመከራ እንጀራ የሆነበት ደፈርሻ ለማምለጥ በልቡ ቆረጠ። አንድ ቀን የተወሰደበትን አቅጣጫ ይዞ ሲሄድ . . . መልሶም ሲዋልል፤ እንደገና ጉዞ ሲጀምርና ሲባዝን አቅጣጫ ጠፍቶበት ሲዋትት ሌሎች ባሪያ ፈንጋዮች አግኝተው ለሌላ ባሪያ አሳዳሪ ሸጡት። ከሁለተኛ ጌታው ቁጥጥር ሥር ለማምለጥም ሞክሮ ሳይሳካለት ቀረ። መከራው በዛበት፤ ነፍሱ ተመረረች።

ከሦስት ዓመት በኋላ በ16 ዓመቱ ለሦስተኛ ጊዜ ከአሳዳሪው ለመጥፋት መንገድ የጀመረው ደፈርሻ ከቀናት ጉዞ በኋላ በትውልድ አውራጃው ድንበር ውስጥ መግባቱን አወቀ። ከዚያም ገና በእናቱና በአባቱ እቅፍ እያለ ዝናዋን ወደሰማው ሴት ጠንቋይ ቤት ጎራ አለ።

ጠጠር ጣይዋ ጠንቋይም ዕድል ፈንታውን ነገረችው። “ ልጄ ሆይ አንድ ቀን ነጻ ትውጣለህ፤ ወደ ቀዩህና ወደ ሕዝብህ ትመለሳለህ። በተመለስህም ጊዜ አስቀድመህ ብዙ ደስ የማያሰኙ ወሬዎችን ይነግሩሃል፤ ትሰማለህም፤ኋላም መልካምን ወሬ ደስ የሚያሰኘውን ነገር ትሰማለህ . . . ” አለችው። ትንቢቱ ወዲያው የሚደርስለት መስሎት ተደሰተ። ሲነጋ ግን ያጋጠመው ሌላ ነበር። አሳዳሪው ፍለጋውን ተከትሎ መጥቶ ኖሮ እንደገና በባርነት ቀንበር ስር ወደቀ። በከባድ አገዛዝ ሁለት አመት አሳለፈ።

በ18 ዓመት ዕድሜው ከሰውነቱ መዳበር እኩል ምኞቱን የሚያሳካበት ዘመን ደረሰ። ለስንቅ የሚሆነውን ያልበሰለ ባቄላና ሽምብራ ቋጥሮ በውድቅት ሌሊት ወደ አባቱ ምድር ገሠገሠ። ምኞቱ ተሳካ፤ ከዘመዶቹ ተቀላቀለ። አባትና እናቱ መሞታቸውን ከብቶቻቸው መዘረፋቸውን፤ ቤታቸው መፍረሱን ነገሩት። የጠጠር ጣይዋ ትንቢት ትዝ አለው። “እሽ ይሁን፤ እስከአሁን የሰማሁት ሁሉ ምንም

አያስደስትም ሌላ ደስ የሚያሰኝስ ወሬ የላችሁምን? ” በማለት ጠየቀ ደፈርሻ። መልካም ነገር ግን ከወዴት ይመጣል!?

ከዚያን ዘመን ጀምሮ በሚ/ር አህማን በኩል የጠፋውን ልጅ ታሪክ እስከሰማበት ወቅት ድረስ ጠንቋይዋ የተነበየችለትን መልካም ዜና ምን እንደሆነ መመርመር አላቆመም ነበር። ወንጌልን ከሰማ በኋላ ልቡ በደስታ ተሞላ፥ አረፈ። ሬይሞንድ ዴቪስ እንደሚሉት በሚስቶን ግቢ አንድ ሳምንት ያህል የእግዚአብሔርን ቃል እየተማረ ተቀመጠ፥ ቀጥሎም ለዘመናት ሲጠብቀው የነበረውን እውነት ለገዛ ወገኖቹ ለመመስከር ወደ መንደሩ ሄደ።

ዳልሻ ዳና ሲጎ እንደሚሉት በደፈርሻ ስብከት ከታናሽ ወንድሙ ከደባልቂ ጀምሮ ቁጥራቸው ጥቂት ያልሆኑ ሰዎች በወንጌል አምነው ነበር። ሆኖም መሠረታዊ የክርስትና ትምህርት ተምረው ከመጠመቃቸው በፊት የጣልያን ወረራ ተከተለ። ሚስቶናውያኑ ከአገር ወጡ። አብዛኞቹ አማኞች ወደ ቀደመው አምልኮአቸውና ልማዳቸው ተመለሱ። የነደደው እሳት ተዳፈነ። የምሥራቹ ቃል ቀስ በቀስ ወደ ታሪክነት ተለወጠ።

በየሳምንቱ እሁድ ደፈርሻ ቤት እየመጡ የሚጸልዩ ሰዎች ቁጥር ቀነሰ። ወደ መጨረሻው ላይ ደፈርሻ ብቻውን ቀረ። ሚስቶናውያን ከነገሩት ጥቂት ታሪኮችን እያሰላሰለ የጌታ የኢየሱስ ክርስቶስን ስም ከመጥራት በስተቀር ሌላ ሌላው እንቅስቃሴ ተገታ።

ከዓመታት በፊት የሰማው ቃል በልቡ የሚቀጣጠልበት ደፈርሻ በግቢው ውስጥ በሠራት ትንሽ ጎጆ ብቻውንም እንኳን ቢሆን በየሰንበቱ ገብቶ ይዘምራል፥ ይጸልያል። በወር አንድ ቀን በሰንበት እለት ደግሞ በጎጆዋ ጣሪያ ላይ ከሰቀላት ቅል ማር አውጥቶ ይበጠብጣል ከዚያም፥ የበቆሎ ቂጣ ይጋግርና ሚስቶናውያኑ ሲያደርጉ እንዳይሩት ብሎ ይቀምሳታል፤ ይህም የጌታ ራት መሆኑ ነው። በወር አንድ ቀን ይቺን

ልማድ እንደሚፈጽም የሚያውቁት ወጣቶች እነ ዳልሻ ዳና ሲጎ(ኢዮቤ) ቀኗን ቆጥረው ወደ ጎጆው ይሰበሰባሉ። አቶ ደፈርሻ ደግሞ የመጀመሪያም የመጨረሻም ስብከቱን “ የጠፋውን ልጅ ” ታሪክ ይነግራቸውና ማር ያልሳቸዋል። በወሩም ታሪኩ አይለወጥም፤ ያው ነው፤ በወሩም ማሩ አይተጓጎልም። አሥራ አምስት የዝምታ ዓመታት ተቆጠሩ፤ ዝም።

የማይሞተው ዘር

1931 ዓ.ም. ጣሊያን ኢትዮጵያን ከወረረ ሦስት ዓመት አልፎታል። ታላቁ የወንጌል እሳት ታይቶ በማይታወቅ ፍጥነት ደቡብን እያዳረሰ ነበር። በዚያን ጊዜ ከ13-15 ዓመት ዕድሜ ይሆነኝ ነበር የሚሉት የሐንስ ዳሮታ ጭቅጭቅ የሚያበዙ በትንሽ በትልቁ ወላጆቻቸውን የሚያሳዝኑ ወጣት ነበሩ። በምላሹ ቁጣና ግርፋት ሲበዛባቸው ወደ አዲስ አበባ ኮበለሉ።

በጊዜው ፋሽስቶች የሚያስተዳድሯት የአዲስ አበባ ከተማ እንደጠበቋት ምቹ ሆና አልተቀበለቻቸውም። ብዙ ወራት ተንከራተው ወደ ወላጆቻቸው ቤት ተመለሱ። በእነዚያ ወራት ውስጥ ግን ብዙ ነገር ተለውጧል፤ አብሮ አደግ ጓደኞቻቸው ጋር በስሜትም በሥነ ምግባርም ሊገጥሙ አልቻሉም። ሁሉም እኩዮቻቸው ጨምተዋል። አሃ “ የኢየሱስ ሰው ” ሆነዋል ማለት ነው ብለው ተጠራጠሩ።

በወቅቱ ጣሊያኖች አገር በቀል ወንጌላውያኑን እያሳደዱ በጉማራ ይገርፋሉ፤ በእግረ ሙቅ ያስራሉ፤ ወደ ወጎኒ ይጥላሉ፤ ነገር ግን የወንጌሉን ኃይል ማሰር ያቃታቸው ጊዜ ስለነበር በአቶ ቶሮ ስብከት በጓደኞቻቸው ከትትል የሐንስ ዳሮታ ወደ ክርስትና እምነት ተመለሱ። ቶሮ የሚኖሩበት ወረዳ ኮይሻ ቢሆንም በዚህን ወቅት በዳሞታ ጋሌ እየሰበኩ ነበር።

አስር ወራት የክትትል ትምህርት ተማሩ፤ ፊደል መቁጠርም ጀመሩ። ፊደሉን ያስቆጠሩአቸው አንድ አማኝ ሴት ናቸው። ሴትዮዋ አነስተኛ ኑሮ የሚኖሩ ባተሌ ቢሆኑም በአገጥሱ እውቀት አማኞችን ለመርዳት የቆረጡ ነበሩ፤ እና ጓዳ ውስጥ እንጀራ እየጋገሩ " በሉ ጀምሩ ይላሉ" ተማሪዎቻቸውን።

ሀ ሁ ሂ . . .

ለ ሉ ሊ . . .

እንጀራው ሲበስል፤ ምጣዱ ሲሰማ፤ ወይንም ሊጥ ሲቀዱ፤ እሳቱ ሲጠፋና ሲቆስቁሱ፤ ጎረቤት ሲጣሩ . . . አቤት የጉዳዩ አበዛዝ . . . ፊደል ማስቆጠሩን ያቋርጣሉ። “ በሉ ጀምሩ!” ይሉና እንደገና፡-

ሀ ሁ ሂ . . .

ለ ሉ ሊ . . .

ማንበብና መጻፍ ለመለየት አስር ወር የወሰደባቸው ለዚህ ነበር። በጥምቀት ከታዘዙ ከአንድ ሳምንት በኋላ በባህላዊ መዝሙር አገልግሎት የጀመሩት አቶ ዮሐንስ ዳሮታ በ1938 ዓ.ም. ወይዘሮ ፊላሄ ሚዶሬን አገቡ። በ1940ዓ.ም. የወላይታ ቤተ ክርስቲያን ከፍተኛውን ጉባኤ “ ጠረጴዛ” ወይም “ ሆስፑን ዳና” በጥሬ ትርጉሙ “ ስምንት ዳኛ ” ወደ ጎፋ ሄደው ወንጌልን ለመስበክ እንዲችሉ ፈቃድ ጠየቁ። “ ሆስፑን ዳና” ከወላይታ ብሔረሰብ ባህላዊ የአስተዳደር ቅንጅት የተወረሰ ስያሜ ሲሆን የሥልጣንና የኃላፊነት ገደቡ “ለመፍረድ፤ ለመወሰን፤ ለመፍታት፤ ለማሰር፤ ሥልጣን ያለው የአስተዳደር አካል” ማለት ነው።⁵

የቤተ ክርስቲያኒቱ መሪዎች አስፈላጊውን ማጣሪያ ከአደረጉ በኋላ (መልካም ሥነ ምግባርና ባለትዳር መሆን ያስመርጥ ነበር) ፈቀዱላቸው በሚያዚያ ወር 1940 ዓ.ም. አቶ እስራኤል ቦሪቻ ከሚባሉ ባልደረባቸው ጋር መንገድ ጀመሩ። ከአንድ ሳምንት ጉዞ በኋላ ታላቁን የማዜን ወንዝ ተሻገሩ።

⁵ . የትንሣኤው ነጸብራቅ ያልታተመ የሴፍ መና፡ ገጽ 186

የጎፋ ምድር እግራቸው ከረገጠች ወዲያ በዛላ ወረዳ በምትገኘው ዋጌሾ በምትባል ቀበሌ ሲደርሱ ልባቸው አመነታ፤ የሚያናግሩትም ሰው አጡ፤ ራሳቸውን የሚያስጠጉበት ቦታ አጡ። ከግማሽ ክፍለ ዘመን በፊት ጎፋ የታላላቅ አራዊት መናኸሪያ ስለነበረች በአውሬ እንበላ ይሆንን? በማለት ፍርሃት ወደቀባቸው። መንገዳቸውን አቋርጠው ወደ አንድ ዋሻ ተጠግተው መጸለይ ጀመሩ።

“ ጌታ ሆይ! ወደ ማን እንሂድ . . . ወዴትስ እንሂድ?” ብለን ጸለይን፤ ይሉና አቶ ዮሐንስ “ እኔ ግን ሌላም ስእለት ለጌታ ተናገርኩ . . . ጌታ ሆይ የአንተን ቃል የምናገርበትን ዘዴ አሳየኝ፤ የሰው ገበሬም እንኳን ሆኜ እንድለብክ እድል ሰጠኝ” ብዬ ለመንኩ። ⁶

ቀኑ መሸ፤ በዚያው በዋሻ ውስጥ አደሩ። ከሁለት ቀን ተጨማሪ ጉዞ በኋላ ከወላይታ በተነሱ በሰባተኛው ቀን ከሰዓት በኋላ ካርዛ ቀበሌ ደረሱ። ጥቂት መንደሮች በሩቅ ይታዩአቸዋል። በቅርብ ርቀትም በሬ ጠምዶ የሚያርስ ሰው አይተው ቀረቡት። ወደ ቤቱ ተጠግተው እንዲያድሩ መልካም ፈቃዱን ጠየቁት። በሬዎቹን ለልጅ ሰጥቶ ወደ ቤቱ ወሰዳቸው። እንዲያርፉ ነግሮአቸው ወደ ማሣው ሲመለስ ጸሎቴን የሰማህ ጌታ ተመስገን . . . ? በማለት ዮሐንስ ዳሮታ ተከተሉት። እርፉን ከእጁ ተቀበሉ። ሁለት ቀን በተከታታይ በሥራ ረዱት፤ በቀላሉ የዚያ ሰው ገበሬ ሆኑ። ከአራት ቀናት ቆይታ በኋላ ከካርዛ ወደ ደቡብ ለመሄድ አቅጣጫ እንዲያመለከታቸው ጠየቁት። ያ ሰው ሥራቸውንና ባህሪያቸውን መንፈሳቸውንም ወዶታልና ትንሽ ቀናት እንዲ ሰነብቱ ጠየቃቸው። ነገር ግን ማንነታቸውንና ዓላማቸውን ለማወቅ በመጓጓት፡-

“ ለመሆኑ ወዴት ነው የምትሄዱት?” አላቸው።

“ ወደ ቡልቂ፤ አልፈንም ወደ ባስኬቶ ”

⁶ ዮሐንስ ዳሮታ፤ ቃለ ምልልሳዊ መርጃ፤ ንሐሴ 1 ቀን 1988 ሸፍቲ ባንዳ፤ ጎፋ

“ ለምን ጉዳይ ነው የምትሄዱት?”

“ ወንድማችን ጠፍቶብን . . . ለፍለጋ”

“ ታዲያ ባስኬቶ አማርኛ ተናጋሪ የለም፤ እንዳትቸገሩ እኔ ሰው ፈልጌ
እልካችኋለሁ፤ እስከዚያው እዚህ ተቀመጡ” አላቸው ሰውዬው።

ያ ሰው ደፍሮ መናገር አቅቶት እንጂ የእንግዶቹን ወንድም ወደ
ጎፋ ጫፍ የሚያስኮበልለው ነገር እንደማይኖር ልቡ ተረድቶታል።

ያ ሰው በደጃዝማች በየነ መርድ ምትክ የጎፋ ጠቅላይ ገዥ
የነበሩት የደጃዝማች አበበ ዳምጠው⁷ አገልጋይና በጣሊያን ወረራ ጊዜ
ከደጃዝማች ጋር ወደ ጦር ግንባር የዘመተ ፋሽስቶች የኢትዮጵያን ገበሬ
ጦር በመርዝ ጨስ ሲፈጁት በተአምር ከተረፉት ጥቂት ሰዎች መካከል
አንዱ የሆነ አቶ ዓለሙ ከልካይ የሚሰኝ ሰው ነበር። ከጦር ግንባር
መልስ መውጫ መግቢያውን በሚያውቀው ሰፊ አውራጃ ውስጥ ሥፍራ
እየለዋወጠ ኖረ፤ በመጨረሻም የካርዛን መንደር ቆረቆረ።

ወደ ጦር ግምባር ከመዝመቱ በፊት በ1924 ዓ.ም. ግንቦት ወር
መጀመሪያ ላይ በቡልቂ ሆቶ ቀበሌ ስለሰፈሩት ሚስቶናውያን ጥቂት
ነገር ያውቃል። ደጃዝማቹ በለማዳ አንበሶቻቸው እየታጀቡ
ሚስቶናውያንን ሲጎበኙ፤ አንዳንዴም በቤታቸው ጋብዘው
ሲያስተናግዷቸው ያውቃል። ከሁሉም በላይ አንድ ቀን ገበያ መሐል
ቆመው ሲሰብኩ በግል እርሱን ሲያነጋግሩት የተሰማውን ስሜት
አልረሳውም።

በ1920ዎቹ የመጨረሻ ሩብ አጋማሽ ላይ ሳሙና ለመግዛት ቡልቂ
ገበያ የሄደው አቶ ዓለሙ እነ ሚ/ር አህማን ቆመው ወደሚሰብኩበት
ቦታ ጠጋ አለ። የገዛውን ሳሙና በእጁ እንደያዘ ነበር። ሰባኪው አህማን
ንግግራቸውን አቋርጠው ዓለሙን ትኩር ብለው አዩት፤ ቀጥሎም፡-

⁷ Davis, Raymond. Fire on the mountains. 1966 p. 83

ወዳጅ ሆይ የቆሸሸውን ልብስህን በያዝከው ሳሙና አጥበህ ማጽዳት ትችላለህ.
. . . በኃጢአት ያደፈችውን ነፍስህን በምን አጥበህ እንደምታነጻት አስበህ
ታውቃለህ? . . . የኢየሱስ ክርስቶስ ደም ከኃጢአት ሁሉ ያነጻል አሉት።

አቶ ዓለሙ ከእንግዳው ሰውዬ የሰማውን እንግዳ ንግግር ጠይቆ
ለመረዳት በወቅቱ ባይደፍርም ስለነፍስ መቆሸሽ፤ ስለምትነጸበት ሳሙና
(የየሱስ ደም) አዲስ አሳብ በልቡ ተተክላል። ሰባኪው አህማን ግን
አላጤኑትም፤ ተለያዩ።

ደጃዝማች አበበ ጣሊያንን ለመፋለም ወደ ጦር ግንባር ሊዘምቱ
ባሉበት ዋዜማ ወታደሮቻቸው በቡልቂ በስተግርጌ ባለው ሸለቆ ሠፈሩ፤
እሳቸው ግን በአምስት አንበሶችና ነብሮች እንዲሁም በወታደሮቻቸው
ታጅበው ሚ/ር አህማን፤ ሚ/ር ፎርስበርግ እና ለሥራ ጉዳይ ከወላይታ
ወደዚያው የሄዱትን ሚ/ር ዴቪስን ቀልድ በተቀላቀለበት የእራት ግብዣ
ሲሰናበቷቸው አንዱ አጃቢ ዓለሙ ከልካይ* ነበር። በራት ግብዣው ላይ
የአንበሶቹና የነብሮቹ መንጎዳጎድ ማነፍነፍና ማጉረምረም ስጋት
ሆኖባቸው እንደነበር ሚ/ር ዴቪስ ጽፈዋል።⁸

አቶ ዓለሙ አሳዳሪውን ተከትሎ በአጋዴን ግንባር በኩል ዘመተ።
ከሠራዊቱ ያለቀው አለቀ፤ ደጃዝማች አበበ ዳምጠው ጃንሆይን
ተከትለው ወደ አውሮፓ ተሰደዱ። ዓለሙ ከልካይ በልቡ የተዘራው
ሕያው ዘር የሆነው የእግዚአብሔር ቃል ይበቅል ዘንድ ለእግዚአብሔር
ያስፈልገው ነበርና ከበረሃው ስጋት ከአውሬና ከዘራፊ ተርፎ ወደ ጎፋ
ተመለሰ።

* *

እነ ወንጌላዊ ዮሐንስ ዳሮታ ለተጨማሪ ቀናት አቶ ዓለሙ ቤት
እንዲቆዩ ከተጋበዙ ወዲያ ቃሉን በድፍረት መመስከር ጀመሩ። “የልጁ
የኢየሱስ ክርስቶስ ደም ከኃጢአት ሁሉ ያነጻል” የሚለውን የመጽሐፍ

* ከልካይ “የአቶ ዓለሙ አባት ስም ሳይሆን በደጃዝማቹ ቤት የነበረውን የሥራ ድርሻ (“እልፍኝ
አስከልካይነት”) የሚያመለክት ነው። የአባቱ ስም “ደነበ” ወይም አንዳንዶች እንደሚጠሩት “ደንባው”
ይለኛል።

* Davis, Raymand. The winds of God, 1984. p 63

ቅዱስ ክፍል ጠቅሰው ባንበቡለትም ጊዜ ከ15 ዓመታት በፊት ቡልቂ ገበያ መሐል ቆመው የሰበኩት ሚስቶናዊ ፥ በእጁ የያዘው ሳሙና ሁሉ ትዝ አለው። “ ይህን ክርስቶስን አምነዋለሁ” በማለት ከመላ ቤተሰቡ ጋር ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን የግል አዳኙ አርጎ ተቀበለ። እነ ወንጌላዊ ዮሐንስ ዳሮታ ቆይታቸውን አራዘሙ፤ በእርሻ ሥራ የሚያላልፉትን ሰዓታት ቀነሰ አድርገው በየመንደሩ እየዘሩ፥ በገበያና በልቅሶ ቦታ ሁሉ መስበክ ጀመሩ። በአገኙት ምላሽ ውስጣቸው የተነቃቃው ሰባኪዎች በካርዛ ቀበሌ በአንድ የአካባቢው ታላቅ ሰው የልቅሶ ሥነ ስርዓት በሚካሄድበት ቦታ ተገኙ። አቶ ዮሐንስ አንድ ቋጥኝ ላይ ወጥተው እጃቸውን አወዛወዙ። ከሕይወት በኋላ ስላለው ሕይወትና ሞት አጥብቀው ሰበኩ።

የለቅሶውን ሥነ ስርዓት በእንግዳ ትምህርት በማበላሸታቸው የተበላጩው ሕዝብ በደንጊያ እየወገረ፥ በበትር እየወቃ ወደ ወረዳው ገዢ ቀጥሎም ወደ አውራጃው ገዢ ወሰዳቸው። ያለ ፍርድና ጠያቂ ስድስት ወር ታሰሩ። የወንጌላዊ ዮሐንስ ባልደረባ አቶ እስራኤል ቦሪቻ የአቶ ዮሐንስን እንደ እባብ መቀጥቀጥ ሲያይ አምልጦ ወደ ወላይታ ሄደ። “ እንዲህስ ከሆነ ክርስትና ለምኔ?!” በማለት ይመስላል ወደ ቀደመው ልማዱ ተመለሰ። የወንጌላዊ ዮሐንስን ሁኔታ ግን ለማሳበር መሪዎች (ለጠረጴዛ) እንኳን አልተናገረም ነበር።

የወንጌላዊ ዮሐንስ ዳሮታ ደብዛ የጠፋባቸው የወላይታ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች አቶ ማሐ ጮራሞንና ሌሎች ሁለት ሰዎችን ለፍለጋ ወደ ጎፋ ላኩ። አቶ ዓለሙ ከልካይ ደግሞ ጣምራ አደራውን መወጣት ጀመረ።

ወንጌላዊ መሐ ጮራሞ

በመንፈስ ቅዱስ ተሞልቶ በኃይልና በሥልጣን እየሰበከ በጥቂት ወራት ውስጥ ከ50 በላይ ሰዎችን አሳመነ። በሁለተኛ ደረጃም አግርኛን አጣርቶ የሚናገር ሰው ስለነበር ስንቁን ስንቆ በእግሩ ወደ አዲስ አበባ መጥቶ አቤቱታ አቅርቦ ወንጌላዊ የሐንስ በነጻ እንዲፈቱ የማስለቀቂያ ትዕዛዝ ይዞ መጣ። ወንጌላዊ የሐንስ ከቡልቂ ወጎኒ ቤት ተፈትተው ካርዛ በደረሱበት ቀን እነ አቶ ማሔ ጮራሞ ከቁጫ ጀምሮ ዱካቸውን እያጠያየቁ ካርዛ አቶ ዓለሙ ደጅ ደረሱ፤ አጋጣሚው እንደመልካም ዕድል ፈንታ ተቆጠረ።

አቶ ዓለሙ በክርስቶስ አዳኝነት ከማመኑ በፊት የሚሠዋለትና የሚያመልክበት አንድ ትልቅ ዋርካ ምድረ ግቢው ውስጥ ነበር። ወንጌላዊ የሐንስን ጠርቶ፡-

"... እኔ ወደ እውነተኛው አምልኮ ከተመለስኩ ወዲያ ይህ የአድባር ዛፍ ጥቅሙ ቀርቷል፤ ስለዚህም ቋረጠውና ቤት ሥራበት . . . በየምሽቱ እየመጣሁ መጽሐፍ ቅዱስን ታስተምረኛለሁ " አላቸው።

የታዘዙትን ፈጸሙ። የማምለኪያ አጻድ ቆሞበት የነበረው ቦታ ላይ በጎፋ ምድር የመጀመሪያው የወንጌላውያን ማረፊያ እና የጸሎት ቤት ተሠራ። አማኞችም ተበራከቱ። በ1941 ዓ.ም. የመጀመሪያዋ የጎፋ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን በአቶ ዓለሙ ደጅ በካርዛ ተመሠረተች። መደበኛ የአምልኮ መርሐ ግብርም ሳይተጓጎል ይካሄድባት ጀመር። አሁን በአውራጃው ውስጥ ለሚገኙት ከ250 በላይ አጥቢያዎችም እናት ሆነች።

የቤተ ክርስቲያኒቱ መመሥረት የምሥራች ወደ ወላይታ ደረሰ። ከአንድ ዓመት በኋላ “በጋ” በተሰኘው ቀበሌ በርካታ ሰዎች ፊታቸውን ወደ ወንጌል ዘወር አደረጉ። ወንጌላዊ ማሔ ጮራሞ አጥቢያዊን ለማሳደግ ወደዚያው ሄዱ። የጎፋ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ሁለተኛዋን አጥቢያ በዚያ መሠረቱ። የወንጌል ድንበር ከደቡብ ወደ ደቡብ ሰፋ።

በበጋ አጥቢያ የአቶ ማሔ ትምህርት በርካታ አድማጮችን አገኘ። የእንግዳው ትምህርት ዝና ተስፋፋ። ኡባ ከሚባል አካባቢ የሚኖር አንድ ሐብታም ነጋዴ ሸቀጡን በአጋሰስ ጭኖ ወደ በጋ አለፈ። “ከመጣሁ አይቀር” በማለት የወንጌላዊ ማሔን ትምህርት ለመስማት ወደ ሚስብኩበት ቦታ ሄደ። በሰማው ወንጌል ተማረከ። ብርና ወርቅ ሊያተርፍ የሄደው ነጋዴ እግዚአብሔር ረድቶት ነፍሱን አተረፈ። ወደ ኡባ ተመልሶ በተረዳው መንገድ ወንጌልን ሰበከ። የወንጌል ሥራ ውጤት በአነጋገር ብልሃትና ብልጠት ሳይሆን በመንፈስ ቅዱስ አሠራር የሚወሰን ስለሆነ ብዙዎች አመኑ። ሦስተኛውን የጎፋ ቃለ ሕይወት አጥቢያ በደጁ ተከለ።

አሰገራሚው መገጣጠም

እስቲ ከመሠረቱ እንነሣ።

ወላይታ /ሐምቦ/ ኗሪ የሆኑትን አቶ ላሊሶ ታንቱ በአሥራ ዘጠኝ ዓመታቸው (ፖል ብልስኪ በ13 ወይም 14 ዓመት ዕድሜ ይላሉ) አባታቸውን ተከትለው ወደ አንድ ቀብር ሥነ ስርዓት የሚፈጸምበት ቦታ ሄዱ። የቀብሩ ሥነ ስርዓት ከተፈጸመ በኋላ በጊዜው ባህል መሠረት ባለሙሉ እድሜ ሰዎች ዙሪያ ከብ ተቀምጠው የሚበላና የሚጠጣ ይቀምሳሉ፤ እየተቀባበሉ ጋያ ያጨሳሉ (ይሰባሉ)።

ዙሪያ ከበው ከተቀመጡት መካከል " አቶ ኮይራ እምቢሎ ተነሥቶ " ወይዳ አልቤ አጫ እኮ ተናገረ፤" ይላል። ወይዳ አልቤ አጫ መሠረቱ ጎፋ የሆነ በዚያ ወቅት ግን ከወላይታ ደቡብ ምዕራብ 20 ኪሎ ሜትር ያህል ከሐምቦ 5 ኪ.ሜትር ርቀት ላይ በምትገኝ ቀበሌ የሚኖር የታወቀ ባህላዊ ትንቢተኛ ነበር።

የትንቢቱን (የንግርቱን) ተፈጻሚነት የሚያውቁት ሰዎችም ምን እንደተናገረ ለመስማት በመጓጓት ምንተናገረ? በማለት አቶ ኮይራ እምቢሎን እንዲነግራቸው ጠየቁት።

“ ንጋት ከበረሃ (ምሥራቅ) ወሬ ደገሞ ከደጋ ይመጣል አለ፤ ” በማለት ንግርቱን በቅኔ መልክ ጀመረ።

“ከደጋ ምን ወሬ ?” ሽማግሌዎቹ አጥብቀው ጠየቁ።

“ እግዚአብሔር ከሰማይ ይመጣል . . . ጽድቅና እግዚአብሔር በዘላለም ይኖራሉ . . . በወርቅ ወንበር ተቀምጦን ዝግግ እንጫወታለን፤ ቅቤና ማር እንበላለን፤ በዘላለም እንድትኖሩ ጽድቅ ሥራ ሥሩ ! ”⁹

አቶ ኮይራ እምቢሎ ይህንን ንግርት የሰማው ከመንጋው ተለይታ የባዘነችበትን በግ አድራሻ ትንቢተኛው እንዲነግረው ውቃቢውን ለመለማመን በሄደበት ነበር። ዶ/ር ብልሰኪ ትንቢተኛውንና አቶ ላሊሶን በመጥቀስ የዘገቡት ይዘት ግን ከላይ ከተጠቀሰው ለየት ይላል፤ ይህኛው ለማያዊውን እና ከሞት በኋላ ያለውን ሕይወት ሲያመለክት እሳቸው የመዘገቡት የትንቢት ይዘት ግን የምድራዊውን ገጽታ ይመስላል። እንዲህ ይተረጎማል፡-

“ ነጭ ፈረንጆች፣ ጥቁር ሻንቅላዎች ቀይ ወላይታዎች በማገበር ተቀምጠው በአንድ ዝብታ የሚበሉበት ቀን ይመጣል . . . ”¹⁰

ይህኛውም፡ ትንቢት ቢሆን ተግባራዊነቱ ከሰማይ ይርቃል። ከመቶ በላይ ጎሣ/ዘር /clan/ በሚቆጠርባትና አንዱ ጎሳ ሌላውን በሚያነውርበት የዚያን ዘመኗ ወላይታ ከባህር ማዶ ከሚመጡ እና በዳር አገር ካሉቱ ጋር በአንድ ዝብታ መቁረስ ከቶም የሚቻል አይመስልም ነበር፤ ወንጌል የባህሉን ግድግዳ ጣሰው እንጂ።

አቶ ኮይራ የጠፋችበትን በግ አድራሻና ፍጻሜ ሳያውቅ ንግርቱን ይዞ መምጣቱ እየደነቀው ወደሌላ ታንቱ ወደሚሰኝ ትንቢተኛ ሄደ። ታንቱም እንዲሁ የሚፈልገውን መላ ሊነግረው አልቻለም። ይልቁንም፡-

በአገሩ ላይ ከእኛ የሚበልጥ ኃይል መጥፏል፡. . . የእኛ ጉልበት ከድቶናል፤ አሁን አንተ እንድንፈጽምህ የፈለግኸውን (ሌባውን በሚርት መግደል-

⁹ ላሊሶ ታንቱ፡ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ ፡ ሐምሌ 20 ቀን 1998፤ ወላይታ ሶዶ።

¹⁰ . Balisky. 1997 p. 233

ለማለት ነው) እና ለንም፤ ወደ ሑምቦ ሂድ፤ ከእኛ ስለሚበልጠው ኃይል የሚነግርህን፤ ሰው ከዝግባ ዋርካ ስር በታች ሲናገር ታገኘዋለህ፤ ”

ሲል እንደነገረው ጨምሮ አብራራ። በዚህን ጊዜ የአቶ ላሊሶ ታንቱ ልብ ተቀጣጠለ። “ሑምቦ አለ” የተባለው ሰው አቶ ዋንዳሮ መሆኑንም አክስታቸው አረጋግጠው ነገሯቸው።

ከጥቂት ወራት በኋላ አቶ ላሊሶ ወደ ሑምቦ ሄዱ። በወቅቱ ገና ቤተ ክርስቲያን መሥራት ስላልተጀመረ አቶ ዋንዳሮ በደጃቸው በሚገኝ የዋርካ ዛፍ ስር ሰዎች ሰብስበው ወንጌል ሲሰብኩ አገኙአቸው።

“መዳን በሌላ በማንም የለም እንድንበት ዘንድ የሚገባ ለሰዎች ሁሉ የተሰጠ ስም ከሰማይ በታች ሌላ የለም” (የሐዋ 4:12) የሚለውን ቃል ሲሰሙ አመኑ። በጥቂት ቀናት ውስጥ ፊደል መቁጠር ጀመሩ። ስለ ፊደል ቆጠራቸው አቶ ላሊሶ እንዲህ ይላሉ፡-

“ፊደል መቁጠር የጀመርኩት አቶ ዋንዳሮ ቤት ነው፤ በመጀመሪያው ቀን ትምህርቴ “ ዛ እና “ ዞ ” ን ብቻ ለይቼ እቤቴ ገባሁ። የአወኩት ፊደል እንዳይጠፋብኝ “ ዞ ” የቀኝ እግር ቆራጣዋ ፤ “ ዛ ” የግራ እግር ቆራጣዋ እያልኩ ውዬ አደርኩ ። ” ¹²

ከብዙ ትጋትና ጥናት በኋላ ማንበብና መጻፍ የጀመሩት አቶ ላሊሶ በ1929 ዓ.ም. በጎፊኛው ቋንቋ የተተረጎመ የማርቆስ ወንጌል መኖሩን ሲሰሙ አባታቸው የገዙላቸውን አዲስ ኮት ሸጠው ከሳቸው ቀደም ብሎ በክርስቶስ አዳኝነት አምኖ ከካደ አራጎ ኡጎ ከተባለ ሰው የወንጌልን መጽሐፍ ገዙ። ከ1930 እስከ 1932 ዓ.ም. በዋንዳሮ እግር ስር ተቀምጠው እየተማሩ በአገልግሎትም ያግዙአቸው ጀመር። በሕይወት መሰጠት ቢሆን፤ በኑሮ ዘይቤ ወይንም በስብከት ኃይል እንደ አቶ

¹¹ ላሊሶ ታንቱ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ ሐምሌ 20 ቀን 1988 ወላይታ ሶዶ

¹² ዝኒ ከማሁ

ዋንዳሮ ለመሆን እየተመኙ አደጉ። አቶ ላሊሶ “ አቶ ዋንዳሮ ለእኛ ብርሃን ሆነ፤ እኔ ደግሞ ለጨለመበት በዙርያዬ ላለው ዓለም ብርሃን መሆን አለብኝ የሚል ሐሳብ ጭንቅላቴን ሞላው”¹³ ይላሉ ለወንጌል ሥራ ከመውጣታቸው በፊት ስለነበራቸው ሁኔታ ሲገልጹ።

የአካባቢውን ባህል፣ እና ልማዳዊ ሃይማኖት ቸል ማለታቸው ያሳስባቸው አባታቸው ክርስትናቸውን ለማስተው ብዙ ጥረት አድርገዋል። ከሁሉም የሚከፋው ግን በአባታቸው ትዕዛዝ ሁለት እጃቸውን የፊጥኝ ታስረውና፣ ማቅ እንዲለብሱ ተደርጎ በፈረስ ጋጣ ውስጥ ለፈረስ ማሰሪያ ከቆመ እንጨት ጋር ታስረው የተሰቃዩበትን ሌሊት እንደማይረሱ አቶ ላሊሶ ይናገራሉ።

አባታቸው የሰጡአቸውን የሁለት ዓመት ጊደር ሸጠው የአማርኛ መጽሐፍ ቅዱስ ገዝተው ካነበቡ ወዲያ መንፈሳዊ እውቀታቸው ዳበረ። መጽሐፍ ቅዱስን ገልጠው ባነበቡ ቁጥር ወንጌልን ለመስበክ ለሚገፋፉቸው ውስጣዊ ኃይል ምላሽ ለመስጠት ለመጀመሪያ ጊዜ ድንበር ዘለል የወንጌል ስርጭት የጀመሩት በ1932ዓ.ም. በጋሞ አውራጃ ውስጥ በሚገኘው በቦረዳ ወረዳ ነው። የወንጌልን ቀንበር ለመሸከም ራሳቸውን ለመስጠት ለሚያስቡ ጀማሪዎች ትምህርት ይሆናልና የአቶ ላሊሶን የመጀመሪያ አገልግሎት ውጤት ምስክርነት ቀጥሎ ሰፍሯል።

... ቦረዳ እንደደረሰኩ ገበያ መሐል ኩይሳ ላይ ቆሜ፡- በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ እመኑ . . . እመኑ . . . እመኑ . . . እያልኩ ለፈፍኩ። አቶ ዋንዳሮ ለእኔ ወንጌልን በሰበኩበት እለት በልቤ እንደተሰማኝ ያህል የቦረዳ ሰዎችም እንዲሁ ልባቸው ተቀጣጥሎ እሽ እናምናለን! . . . እናምናለን! የሚሉ መስሎኝ ነበር። ግን አልሆነም። ወሮበሎች ወደ ቆምኩበት ጉብታ ጠጋ አሉና መጀመሪያ ኮቴን አስወለቁኝ፤ ጥሩ ኮት ነበረኝ . . . ቀጥሎም መጽሐፍ ቅዱሴን ወሰዱብኝ፤ ሦስተኛም የገዛ ከዘራዬን ነጥቀው ዐውድማ እንደተገኘ ነዶ ወቁኝ። ከሁሉም የቆጩኝ የመጽሐፍዋ መወሰድ ነው። እንዲህ ተዋርጄ

¹³ . ዝኒ ክማሁ

ወደ ቤቱ ተመለሰኩ። እንደገና ሌላ መጽሐፍ ገዝቼ ሳነበና ስጸልይ ግን ያ የቀድሞው እሳት በልቤ እንደገና መቀጣጠል ጀመረ። በ1933 ዓ.ም. በረዳን አልፌ ወንጌልን ለመስበክ ሾጮራ ወረድኩ።¹⁴

በመዋረድ የተጀመረው አገልግሎት ለክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን ውበትና ጌጥ የሆኑ ምእመናንን አተረፈ። ከተከታታይ ሰባት ዓመት አገልግሎት በኋላ የጎፋን ሕዝብ ለመድረስ በ1941 ዓ.ም. ወደ ሥፍራው መጡ። እናም ከአስገራሚው አጋጣሚ ጋር ተገጣጠሙ። እንዲህ ነበር።

* *

አቶ ላሊሶ ታንቱ ጋሞ በሚያገለግሉበት ወቅት ለበርካታ ጊዜያት ታስረው ነበር። የ1937 ዓ.ም. እስራታቸው ግን ከአንድ እራሻ ግንጋ ከሚባል የጎፋ እስረኛ ጋር አስተዋወቃቸው። ወንጌልን ሰበኩለትና አመነ። ወዲያው የነፍሱ እስራት መፈታት የሥጋውንም ሰንሰለት መፈታት አስከተለለት። ከወገኗ ቤት ሲወጣ አቶ ላሊሶን የተሰናበተው ገደብ በሌለው ቀጠሮ ነበር።

“ወዳጄ ሆይ በነገርክኝ የወንጌል ቃል ማመኔንና መጽናቴን ለማወቅ ከፈለግህ አገራ ጎፋ የላ ቀበሌ ነው፤ ስትፈታ መጥተህ እየኝ” ብሏቸው ነበር እስረኛው።

በጋሞ የነበረው አገልግሎታቸው መስመር የያዘላቸው የመሰላቸው አቶ ላሊሶ በ1941 ዓ.ም. ወደ ጎፋ ጉዞ ጀመሩ። በልባቸው አቶ እራሻ ግንጋ ሁነኛ ሥፍራ ይዟል። አብሯቸው ወጣቱ ደመቀዝሙራቸውና ኋላም ልጃቸውን የዳሩለት አቶ ሻንካ በሮዳ አለ። አቶ ሻንካ አባቱ በልጅነቱ ለቤተ ክርስቲያን “እንደ አሥራት” ለአቶ ላሊሶ ደግሞ “ጢሞቴዎስ ለጳውሎስ እንደሆነለት ለአንተም ይህ ልጅ እንዲሁ ይሁንልህ” በማለት የሰጡት ሰው ነው። ሁለቱ ወንጌላውያን ካርዛ አንድ ሳምንት አሳልፈው ከእነ ወንጌላዊ ዮሐንስ ዳሮታ ጋር ከአገልግሎት በኋላ አሁንም ወደ ደቡብ ዳርቻ ለመሄድ ተነሣሱ።

¹⁴ ዝኒ ከግሁ

የጎፋ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፊዎች የአቶ ላሊሶን የወንጌል ጉዞ ከሚስቶናዊው ግ/ር አህማን አደራ ጋር ያያይዙታል። አህማን በድኅረ ወረራ ወደ ወላይታ መጥተው አገልግሎት እንደ ጀመሩ “በጎፋ ጎይቢ ሁለት ባህር ዛፎችን ከ15 ዓመታት በፊት ተክዬ ነበር፤ የእነሱን ፍጻሜ ለማየት እንጓለሁ፤” በማለት አዘውትረው ይናገሩ እንደነበርና ይህም ለወንጌላዊ ላሊሶ ተጨማሪ መነሳሳት እንደሆነላቸው ጸሐፊዎቹ ይስማማሉ።¹⁵

አቶ ላሊሶ ከዳር ወደ መሐል ለመምጣት እንዲያመቻቸው ወደ ባስኬቶ አለፉ፤ 15 ቀናት ተቀምጠው ከሰበኩ በኋላ ከባላባቱ መሬት ተከራይተው ጎጆ ቤት ሠሩ፤ ያመኑትና ሌሎችንም ፊደል እንዲያስቆጥር አቶ ሻንካን በዚያ ትተው ሁለቱን ባህር ዛፎች ፍለጋ ወደ አራ ጎይቢ ተመለሱ።

እግረ መንገዳቸውን ላጋጠማቸው ሰው ወንጌልን ሲመሰክሩ “ይህን አንተ የምትለውን አምላክ የግያመልክ ሰው ላሳይህ ” ብሎ ወደ ኪንቾ ቀበሌ መራቸው፤ ሁለቱ ባህር ዛፎች ከመገኘታቸው በፊት በሁሉም ዘንድ የተረሳውና በአህማን ጊዜ አምኖ የነበረው ሦስተኛው ባህርዛፍ በአጋጣሚ ተገኘ። እኒህ ሰው የኢየሱስን ስም በጊዜውም ያለጊዜውም የሚያውጁ ታማኝ ክርስቲያን ስለነበሩ የአካባቢው ሕዝብ ዘንድ የሱሳ ኃይሌ በመባል ይታወቃሉ።¹⁶

አቶ ኃይሌ ቱባ እና ባለቤታቸው አቶ ላሊሶን በደስታ ካስተናገዱአቸው በኋላ ከጓዳ አንድ ቋጠሮ አምጥተው በአቶ ላሊሶ እጅ አስቀመጡ፤ እናም እንዲህ አሉአቸው፡-

ጣሊያኖች መጥተውና አሳያውን ከመበታተናችን በፊት ጥቂት ሰዎች በዚህ ቤት እየተሰበሰቡን እግዚአብሔርን እናመልክ ነበር። በዚያን ጊዜ የሰበሰብነው

¹⁵ የጎፋ ቤ.ክ. ታሪክ ያልታተመ፡ 1987 ገጽ 9

¹⁶ ዝኒ ከግሁ ገጽ 6

መባና አሥራት ስለሆነ አንተም የእግዚአብሔር ሰው ነህና ለእግዚአብሔር ሥራ እንድታውለው ተረክበን።

ዳጠሮው ተፈትቶ 0.80 ሳንቲም ተቆጠረ። ያንን የ15 ዓመታት አደሪ ተረክበው ጉዞአቸውን ወደ አራ ጎደቢ ቀጠሉ።

የአራ ጎደቢ ሰዎች ገበያ ቡልቂ ስለሆነ እድላቸውን ለመሞከር ወደ ገበያው መሐል ዘልቀው ገቡ። አሪዎች ከጎፋዎች ይልቅ ቁመናቸው ዘለግ፤ ቆዳቸውም ጠቆር ስለሚል በግ ተራ ሄደው አሪ የመሰላቸውን አንድ ሰው፡- “... እባክህ ደፈርሻና ደባልቄ የሚባሉ ወንድማማቾች ታውቃለህን ?” አሉት በጎፊኛ በጥርጣሬ ፈንጠር፤ ቆንጦጥ ብሎ ገላምጦአቸው ትቷቸው ሄደ። አለፍ ብለው ሌላ ወጣት ሲያነጋግሩ ግን ሁለቱን ወንድማማቾች እንደሚያውቃቸው መንገድ እንደሚመራቸውም ነገራቸው። ገበያው ከተፈታ በኋላ መንገድ ጀመሩ። መንገድ መሪው አንድ ቦታ አስቀምጦአቸው ተሰወረ። ተስፋ ሲቆርጡ አቁማዳና ማረሻ ተሸክሞ የሚሄድ መንገደኛ ተከትለው በያዙት አቅጣጫ ጉዞአቸውን ቀጠሉ። ያም ሰው ተንኮል እንዳያስብባቸው ለማግባባት ሲሉ የተሸከመውን ተቀብለው ተሸክመውለት።

ገበያተኛው ሁሉ ሄዶ የሚያርፍበትና ቦርዴ የሚጠጣበት ትልቅ ሞርካ ባለበት ቦታ ሲደርሱ መንገድ ሊመራቸው ቃል ገብቶላቸው የነበረውን ወጣት አገኙት። እንደሚያደርሳቸው ከነገራቸው በኋላ አሁንም ለሁለተኛ ጊዜ ወደ ጢሻ ገብቶ ተሰወረባቸው። ሰዎችን እያጠያየቁ ፍለጋቸውን ቀጠሉ። በመንገድም ላይ አንዲት ሴት አግኝተው ገና ስለወንጌል ሊነግሯት እንደጀመሩ፡-“ይህማ የወንድሞቼ አምላክ ነው!” በማለት ወደ ወንድሞቿ ቤት አደረሰቻቸው። ከድካማቸው ጥቂት አርፈውና ቁርስ በልተው የመጡበትን ጉዳይ እንዲናገሩ ተጋበዙ የቤቱ ባለቤት የእግዚአብሔርን ስም ሲሰማ ከተቀመጠበት ተነስቶ የሰማይን አምላክ እያመሰገነ ሰገደ። የመገናኘታቸውን ፍጻሜ በማስታወስ አቶ ላሊሶ እንዲህ ይላሉ፡-

... ያ ያገኘሁት ሰው አቶ ደፈርሻ ነበር፤ ጌታን ካመለከት በኋላ ሌሎች አማኞች ወዳሉበት ቦታ ልውሰድህ ብሎ በቅርብ ባለ ቤት ወሰደኝ፤ ወደ ውስጥ ስንገባ ያገኘሁት ሰው ግን ቡልቂ ገበያ ላይ ገላምጦች የሄደው የደፈርሻ ወንድም ደባልቄ ደገሮ መሆኑ አስደነቀኝ። ከጥቂት ቆይታ በኋላ መንገድ ላይ ሁለት ጊዜ የጠፋብኝ ወጣት እየተጣደፈ ወደ ቤት ገባ፤ እሱ ደግሞ የአቶ ደፈርሻ የእህት ልጅ ነበር። ከደፈርሻ ይልቅ የደባልቄ ቤት ሰፋ ያለች ስለነበረች በዚያ የአምልኮ ሥነ ስርዓት ተጀመረ። ሰው ተበራከተ። አቶ ደፈርሻ በሰጠን መሬት ቤት ሠርተን መደበኛ አምልኮ ቀጠልን።¹⁷

ይህች በእነ አቶ ደፈርሻ ዳገሮ ደጅ የተተከለችው አጥቢያ ለጎፋ ቃለ ሕይወት አራተኛዋ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ሆነች። አቶ ላሊሶን መንገድ ለመምራት ተስማምቶ ሁለት ጊዜ የተሰወረባቸው ወጣት ዳልሻ ዳና ሲጎ ጌታ ኢየሱስን የግል አዳኙ አድርጎ ተቀበለ፤ ስሙም ኢዮቤ ተባለ። ይህንን የአቶ ላሊሶን መረጃ አስተማማኝነት ለማረጋገጥ ታሪኩ በተፈጸመበት ቦታ ተገኝተን የጎፋ ቃለ ሕይወት መሪዎችን ባነጋገርንበት ወቅት ለዝርዝር መረጃ የመሩን ወደ ዳልሻ ዳና ሲጎ (ኢዮቤ) ነበር።

በቤተ ክርስቲያን ዙሪያ አቶ ኢዮቤ በአገሬው ሽማግሌዎች ዘንድ ደግሞ ዳልሻ ዳና ሲጎ በመባል የሚታወቁትን የሸፍቲ ባንዳ ሽማግሌ የዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ ነሐሴ 1 ቀን 1989 ዓ.ም. ሲያነጋግራቸው የ67 ዓመት እድሜ እንደሚሆናቸው አጫውተውታል። የሚ/ር አህማን " ሁለት ባህር ዛፎች" የዳልሻ ዳና ሲጎ ሁለት አጎቶች ደፈርሻና ደባልቄ ክርስቲያንነታቸው የከሰመ በመሰለበት በእነዚያ 15 ዓመታት ውስጥ በልባቸው በተረዱት መንገድ የእግዚአብሔርን ፊት እንዴት ሲፈልጉ እንደኖሩ በልጅነት አእምሮአቸው ጠንቅቀው መዝግበውታል። እናም የማይጠፋውን እውነተኛ የወንጌል ዘር አበቃቀል ለመመስከር ዓይነተኛው ሰው አድርገን ተጠቅ መንባቸዋል።

¹⁷ . ላሊሶ ታንቱ፣ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ፤ ሐምሌ 20 ቀን 1988 ወላይታ ሰደ።

ዛሬ ዳላሻ ዳና ሲጎ 39 አጥቢያዎችን ባቀፈው የአይዳ ክፍለ ማሕበር መሪዎችና ሽማግሌዎች ዘንድ የተከበሩ ሰው ናቸው። ስለ አቶ ላሊሶ አገልግሎት ሊመሰክሩ “ የእኔ ብቻ ሳይሆን የጎፋ ቤተ ክርስቲያን ምእመናን መንፈሳዊ አባት ናቸው”¹⁸ ትምህርታቸውም እስከዛሬ አልተረሳኝም!” ብለዋል።

የጀመርነውን ለማጠቃለል ያህል፡- አቶ ደፈርሻ እድሜ ጠግበው በክርስትና ተባርከው በ1985 ዓ.ም. አካባቢ ወደ አባታቸው እቅፍ ተሰብስበዋል። ወንድማቸው ደባልቄ ከሳቸው ቀድመው ነው ያረፉት። ልጃቸው አቶ ማቴዎስ ደባልቄ ይህ መረጃ በተጠናከረበት ወቅት የጎፋ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ክፍለ ማሕበራት ኅብረት (አውራጃ) ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባል እና የአይዳ ክፍለ ማሕበር ሰብሳቢ በመሆን ያገለግሉ ነበር። በ1942 ዓ . ም. የተተከለችው አራተኛው አጥቢያ በሁለት ክፍለ ማኅበራት የተደራጁ ለ90 ያህል አጥቢያዎችና በአስር ሺህዎች የሚቆጠሩ ምእመናንን አፍርታለች። ራሱን ያለ ምስክር የማይታወው ጌታም ይህንን ጣፋጭ የወንጌል ተጋድሎ በዓይናቸው አይተው በጆሮአቸው ሰዎተው በተግባርም ተፈትነው የጨበጡትን እውነት ይተርኩልን ዘንድ በእድሜ የተባረኩ አባቶችን በጎፋ እንደ ቅሪት አቆይቶልናልና ስሙ ብሩክ ይህን።

ገድለ ጎይቢ

የጎፋ ቤተ ክርስቲያን ተጽቂ ማመደባች አገልግሎት መስጠት በጀመረችበት በ1941 ዓ.ም. በካርዛ 5 ሰዎችን (ከአቶ ዓለሙ ሌላ) አስጠመቀች። በእነ አቶ ደፈርሻ አገር ጎይቢ መነቃቃቱ አየል ያለ ስለነበር 33 አማኞች ተጠመቁ። በተከታታይ ዓመት በሰላቤ 11 ሰዎች፣ በዘንጋ 15 ተጠምቀው የየራሳቸውን ጸሎት ቤቶች መሠረቱ።

¹⁸ ዳላሻ ዳና ሲጎ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ ነጠላ 1 ቀን 1989፣ ፀረቲ ባንዳ ጎፋ።

ያልተጠመቁትም ብዛት ከ150 በላይ እንደነበር መረጃዎች ይጠቁማሉ።

19

ካርዛ ቤተ ክርስቲያን በአንጋፋነቷ ባህል/ ድንበር ዘለላ ወንጌላውያን መጥተው የሚያርፉበት እና ወደ ሌሎች የጎፋ ወረዳዎች የሚሰማሩበት የጊዜው ማእከል ሆነች። እንዲያውም በሁለቱ ዓመታት ውስጥ የተቋቋሙት የጎይቤ፣ ሳልቤ፣ ዘንጋ እና በጋ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያናት አማኞች የ1942ትን የልደት በዓል በአንድነት በካርዛ ተሰብስበው አከበሩ። ይህም ለወደፊቱ የጎፋ ማኅበር ጥንሰሰ ሆነ። በሌላ በኩል በአገልጋዮችና በምእመናን መካከል የልምድና የምክር ልውውጥ፣ ጸሎትና ምስጋናም የተካፈሉበት የመጀመሪያ አጋጣሚ ነበር ።

በ1941/ 42 ዓ.ም. በጎፋ በወንጌላዊነት ተሰማርተው ከሚያገለግሉት አቶ ማሔ ራራም (በጋ) አቶ ጃራ ሻክሉ (ሳልቤ ዘንጋ) አቶ ላሊሶ ታንቱ (ጎይቤ) ሻንካ ቦርዳ (ባስኪቶ) አቶ ዮሐንስ ዳሮታ (ካርዛ) በተጨማሪ በ1943 ዓ.ም. ስድስት ወንጌላውያን ከወላይታ ተልከው በቆላማው ጎፋ የነበረውን የወንጌል መነቃቃት ወደ ደጋማውና ተራራማው የጎፋ ክፍል አስራጩት። የዛሬይቱ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች አዘውትረው ከሚያነሷቸውና ዋጋ ከከፈሉት የያኔው ወንጌላውያን መካከል፡- አመንታ ሶሶ (በሸፍቲ-ከንቺ) አየለ አልቶ (በብድሮ -ቆታ)፣ ሌባቦ ወቢሉ (በየላ)፣ አታንጎ አደሬ (በዛላ ይሉ)፣ ተክለ ዮሐንስ ባንጫ (በኡባ ጋይላ) ዋና ዋናዎቹ ናቸው።²⁰

ከላይ በተጠቀሱት ወንጌላውያን አማካኝነት በየተሰማሩባቸው ቀበሌዎች ሁሉ ቤተ ክርስቲያናት ተተክሉ። ዶ/ር ፖላ ብልሰኪ እንዳመለከቱት ከሆነ ቤተ ክርስቲያን መሥርተው መደበኛ መርሐ ግብር ለማካሄድ ቢያንስ ሰባት የተጠመቁ አማኞችን ማሰባሰብ ግድ ነበር፤

¹⁹ የጎፋ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ያልታተመ፤ 1987 ገጽ 9

²⁰ ዝኒ ከማሁ

ይህም በወላይታ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠመቁትን 8 ወንዶችና 2 ሴቶች ምሳሌነት ለመከተል ሳይሆን አይቀርም።²¹

የምእመናን ቁጥር መጨመር በአገልጋዮች መበራከት ሳቢያ በ1943 መጨረሻ ላይ የቤተ ክርስቲያናት ቁጥር 8 ደረሰ። ከሌላ ስምንት ዓመት በኋላ ግን የአጥቢያዎች ብዛት ከ40 በላይ ሆነ። የእግዚአብሔርም ሥራ በብዙ ድንቅና ተአምራት በምልክቶችም የጸና ነበር።²² ጣዖታት ተሰባብረዋል። ሙታን ተነሥተዋል። አገልጋዮች የሞትን መንጋጋ ሰብረው በሕይወት ኖረዋል። እነ አቶ በየነ አንኩቴ፣ አቶ አልቶ ሃጼሮ፣ አቶ ሶላ ጋይላ በእምነትና በእድሜ ዘመነኞቻቸው፣ በእምነት ልጆቻቸው እና በቤተ ክርስቲያን መሪዎች ፊት ከነገሩን ተአምራት መካከል በአገሬው ኅሊና እና መንፈስ ላይ ተጋርዶ የነበረውን ጥቁር መጋረጃ የተቀደደበትንና ለብዙዎች መዳን የሆነበትን አንድ መንፈሳዊ ገድል ልንተርክላችሁ ወደድን።

በ1924/25 የተዘራው የወንጌል ቃል እንደገና በቅሎ የለመለመበትና ብዙ ሕዝብ ወደ እግዚአብሔር ፊቱን ካዞረበት 1941/42 ዓ.ም. አንስቶ ዛሬ እንደተለመደው በሽማግሌዎች ወይም በማኅበር መሪዎች ወንጌላዊ የማይባሉ ነገር ግን በርካታ ቁጥር ያላቸው የወንጌል አርበኞች የጎሩን ተራሮች በወንጌል የወረሩበት ወቅት ነበር። በአርበኞቹ አሰሣ ከተማረኩት መካከል ጎይቢ አንዱ ነች።

እኔህ አገሬው “ ቃል ተናጋሪ ” የሚላቸው የወንጌል አገልጋዮች በጎፋ ቆላ እና ደጋማ ኮረብቶች ላይ የኢየሱስን ስም በሚያስተጋቡበት ወቅት በአሪ ሸለቆ ሰሜን በጎይቢ ረባዳማ ቦታዎች ለአንድ አስርተ ዓመታት ያህል መንፈሱ የሚታወክበት ጨለኪ የሚባል በሕዝቡ ዘንድ እንደአማልክት የሚቆጠር ሰው ነበር።

²¹ . Balisky. 1997 p. 228

²² . Cottrel . 1973 p. 144

በመከራ ውስጥ ያበበች ቤተ ክርስቲያን በተሰኘው ቅጽ አንድ የታሪክ መጽሐፍ እንደተመለከተው እግዚአብሔር ራሱን ለሕዝቡ የሚገልጥበት መንገድ ልዩ ልዩ ስለሆነ ለደቡብ ኢትዮጵያ ነዋሪ ሕዝብ ወንጌል ከመስበኩ በፊት ታላቅ የመንፈስ መታደስ በዚያም ላቢያ የሥነ ምግባርና የማኅበራዊ ሕይወት ለውጥ ሊከተል እንደሚችል ባህላዊ ትንቢተኞች እንደ አዋጅ ነጋሪና መንገድ ጠራጊ ሆነው ተነሥተው ነበር። ከነዚያ ተርታ ስሙ የሚጠቀሰው አንዱ ጨለኪ ነው።²³

በቆላማው የጎይቢ ቀበሌ ያለው የጨለኪ ሠፈር ለብቻው ትንሽ ከተማ ያከላል። ዙሪያውን ደግሞ በሦስት አጥር ዙር አጥርታል። የመኖሪያውን ግቢ ያደመቀው የሚስቶቹ ብዛት ነው። ሬይሞንድ ዲቪስ ሰላሳ ያህል ሚስቶች እንዳሉት ጽፈዋል፤²⁴ በዚህ የታሪክ አጋጣሚ ውስጥ ጉነኛ ሥፍራ ያላቸው አረጋዊው ወንጌላዊ ዮሐንስ ዳርታ ደግሞ “ ዘንግቼ ካልሆነ ከአስራ አምስት አይበልጡም፤”²⁵ ይላሉ።

ነገር ግን ከብት አርቢ ጊደሮችን እንደሚያሰባስብ በአገሩ ላይ ቆንጆ የተባሉ ለአቅመ ሔዋን ያልደረሱ ታዳጊ ልጃገረዶችን እንደሚያሰባስብ ያረጋግጣሉ። የአሰባስቡም መንገድ ሁለት ነው፤ አንድም ራሱ ጨለኪ በሚስትነት አግብቶ ወይም ለሚስትነት አጭቶ ያመጣቸዋል፤ አንድም ስዕለት የደረሰላቸው ተከታዮቹ ሚስት እንዲሆኑለት በስጦታ መልክ ያመጡለታል። ለእነዚያ ሁሉ ሚስቶቹና ለካዳሚዎቹ የሠራው ቤት ብዛት ነው ሰፈሩን ከተማ-አከል ያደረገው።

የአንበጣ ንጉሥ፣ ገነታ (የሰውን መንፈስ ያኽ) በመባል የሚታወቀው ጨለኪ በገነነበት ምድር ከወላይታ ሄደውም ሆነ ከጎሩ በቅለው ወንጌልን ለመመስከር ሲሞክሩ ለመሆኑ ይህ የምትሉት ኢየሱስ

²³ .ወንድዮ 9ሊ.1980 ገጽ 71-73

²⁴ .Davis, Raymond. The winds Of God. 1984 p. 59 - 60

²⁵ .ዮሐንስ ዳርታ፣ ታላ ምላላዊ መረጃ፣ጳጳሴ 1 ቀን 1989 ገጽ 11ፍሬ ባንድ

ከእኛ አምላክ (ውቃቢ) ገነታ ይበልጣልን? የሚለውን መልስ ማግኘት የተለመደ ነበር። ስለዚህም ያንን ሕዝብ ለክርስቶስ ለመማረክ ግድ ሆነባቸውና በጨለኬ ጀሮ የኢየሱስን ስም ለማወጅ ወንጌላዊ ላሊሶ ታንቱ እና የሕይወት መታደስ የሆነላቸው አቶ ደፈርሻ ዳገሮ ወደ ሚኖርበት ቀበሌ ሄዱ።

ይህ መረጃ በሚጠናቀርበት ወቅት የ89 ዓመት የዕድሜ ባለጠጋ መሆናቸውን የተናገሩት ወንጌላዊ ላሊሶ ታንቱ ከ47 ዓመታት በፊት ከ“ገነታ”ጋር ያደረጉትን ፍልሚያ እንደሚከተለው ተርክውታል።

ከጨለኬ ግቢ ዳርቻ ላይ አንድ ግዙፍ ዋርካ ነበር፤ እቤቱ ውስጥ ለመግባት ገና ስላልደፈርኩ ዋርካው ሥር ተቀምጦ መላኩን ላክሁበትና መጣ። ከእኔ ጋር አቶ ደፈርሻም ነበር። ደፈርሻ በዚህን ወቅት ብዙዎች በወንጌል ያልተለወጡት እንደሚያደርጉት ነውሩን ብቻ የሚሸፍንበትን ባህላዊ ሾርጥ ትቶ ደንበኛ ሙሉ ልብስ ለብሏል። ጨለኬ እንደመጣ ዋርካው ስር ተቀምጦ ሊያነጋግረን ጀመረ።

“ አመጣጥህ ለሰላም ነውን? ” አለኝ።

“ እግዚአብሔር ልኮኝ መጣሁ” በማለት መለስኩ።

“ እግዚአብሔር ምን ብሎ ላከህ?”

“ ኢየሱስ ክርስቶስ ከዘላለም ሞት ያድናል ብዬ እንድነግርህ ላከኝ”

“ ሞትን ደግሞ እዚህ ምን አመጣው?”

“ ኃጢአት! . . . ኃጢአት አመጣው!”

“ ኃጢአት ምንድነው?”

እግዚአብሔር የሰጠኝን እድል ላለማለፍ እየተቻሉልኩ በቀይ፣ በጥቁር፣ በወርቃማና በነጭ ቀለማት የተዘጋጀች ፊደል አልባ ትራክት (በራሪ ወረቀት) አውጥቼ መጽሐፍ ቅዱስም ገልጬ ወንጌልን መሰክርኩለት። ንግግሬን በፅዋና ከሰማ በኋላ “ይገርማል!” ብሎ ከተቀመጠበት ተነሣ። ቀጥሎም “ከብዙ ዓመታት በፊት እዚህ ዋርካ ስር ተቀምጦ በነበረበት ሰዓት እንዳንተ ያለ ሰው ወርቃማ መጽሐፍ ይዞ መጥቶ ያነጋግርሃል

ብሎኝ ነበር፤ አንተ ግን ያ ሰው ነህን?" አለኝ።²⁶ እኔም የእግዚአብሔር አገልጋይ እንደሆንኩ ነግሬውና ፊደል አልባዋን ባለ አራት ቀለም ጽሑፍ ሰጥቼው ተለያየን። ወደ መጣንበት ሸኝቶ ወደ ቤቱ እንደተመለሰ ጥቁር ፍየል አስመጥቶ የሰጠሁትን መጽሐፍ ፍየሏ ጀርባ ላይ በመዳቱ ይዞ የዚህን ነገር ምስጢር ለማወቅ እንደሚፈልግ በአማልክቱ ስም አማትቦ አረደ። ሞራዋንም አነበበ (ሞራ ገላጭ እንዲሉ)። ምስጢሩ የእግዚአብሔር ነው፤ የተነገረው ነገር ሁሉ እውነት እንደሆነ ስለተረዳ በሚስቶቼና በካዳሚዎቼ ፊት “ ኢየሱስ የሚባለውን አምላክ አምኛለሁ” ሲል አወጀ።²⁷

ለመሆኑ ኢየሱስ የምትሉት ከእኛ ውቃሲ የበልጣል? (ጠንቋይ)

²⁶ . ወንድሜ 9ኛ፤ 1990 ገጽ 72

²⁷ . ቃለ ምልልሳዊ መረጃ፤ ላሊቦ ታንቱ፤ ሐምሌ 24 ቀን 1988 ወላይታ ሶዶ

ፍልጫው በዚህ ቢቋጭ እንዴት ቀላል ነበር!? ጨለኬ በእንደፈርሻ አምላክ አመነ ሲባል የሰሙት የአገሬው ባለባቶች፣ ጠንቋዮችና ተከታዮቻቸው ወደቤቱ እየመጡ አስጨነቁት። ለአንተ ሌላ አምላክ ካለህ እኛስ ያለ አምላክ ምን እንሆናለን? . . . ወደ ማን እንሄዳለን? በማለት አጣበቡት። (በጋሞም ተመሳሳይ ሁኔታ ተከስቷል)። በጨለኬ የገናናነት ዘመን ሁለት ሰዎች ተጣልተው ለመታረቅ ባይስማሙ የተጠቃው ሰው . . . ንብረትህን ሁሉ ለጨለኬ ሰጥቻለሁ! ከእርሱ ጋር ተግንታ ካለ በቃ ! ያ ሰው ቤቱን ንብረቱን ለቆ ይሰደዳል እንጂ በዚያ አገር አይቀመጥም። በጨለኬ የእርሻ ማሣ ንብታ ሰብል የነጩ ላም ወደ ማንም መንጋ አያስጠጓትም ነበር፤ ተቀስፋ ታስቀስፋለች ስለሚባል። አሁን ግን “ጨለኬም እኮ አምላክ አለው” ማለትን የሰሙና ገና በሞት ፍርሐት ቀንበር ስር የነበሩ ብዙዎች “ እንዴት ለአምላክ ሌላ አምላክ ይኖረዋል!?” በማለት ነበር ግራ ተጋብተውና ወደ ቤቱ መጥተው የአስጨነቁት። ከሁለት ሳምንታት በኋላ ጨለኬ ወደ ወንጌላውያኑ መልእክተኛ ላከ። “ የናንተን አምላክ ከጃለሁ” ሲል። መልእክተኛው በእጁ የያዛትን ፊደል አልባ ባለቀለም መጽሐፍ እጃቸው ላይ ጥሎ ወደመጣበት ፈረጠጠ። ወንጌላውያኑ ዝም ብለው አልተቀመጡም፤ አመንታ ሶሶ እና ላሊሶ ታንቱ ተመርጠው ወደ ጨለኬ ሠፈር ሄዱ።²⁸ ፊደሞንድ ዴቪስ ቀንጭበው የጻፉትን ላሊሶ ዘርዘር አርገው ይተርኩታል።

በሁለተኛው ዙር ስንሄድ በቀጥታ የገባነው ወደ ማምለኪያ ቤቱ ነበር፤ ሰተት ብዬ ወደ ተቀመጠበት አቅጣጫ ስራመድ ቆሞ ሰላምታ ሰጠኝ። በባህሉ መሠረት እጁን በትከሻው አላልፈ ጉንጩን ሰስመው“ዉ!” ብሎ ወደቀ። በጀርባው እንደተንጨፈረረ ጥቂት ደቂቃዎች ቆዩ። ወንጌላዊ አመንታ እጁን ይዞ አስነሳው በእርሱ ላይ የነበረው ኃይል እንደተሸነፈ ያስታውቅ ነበር። ትንፋሹ መለሰ እንዳለለት፡-

“ ጨለኬ ለምን ጌታ ኢየሱስን ካድክ? አልኩት፤

“ ለራሴ አምላክ ስላለኝ የናንተን አምላክ ተውኩት”

²⁸ . Davis, Raymond. 1984 p. 60

በማለት መለሰ።

"አምላክህ ወዴት አለ?" ሰለው። እንዲያውም ና ላላይህ ብሎ ወደ ውቃቢው ቤት አገባኝ። በቤቱ ግድግዳ ዙሪያ የብዙ በሬዎች የዘር ብልት ለብቻው እስከ አንጭ ድረስ ተተልትሎ ወጥቶ እንደ ወግ እቃ ተሰቅሏል፤ ሌላም የተለያዩ ቁጥርጥሮች በምሶራውና በግድግዳዎቹ ላይ ተሰቅለዋል። ከዚያ ወጥተን ጫሳቶቹ ወደሚኖሩበት ንግድ አለፍን፤ አሮጊቶችና ወጣቶች ገናም ያልደረሱ ታየዊዎች ተሰበሰቡ። መጽሐፍ ቅዱስ ገልጼ የጌታ መንፈስ በእኔ ላይ ነው ለተማረኩትም ነጻነትን፣ ለታሰሩትም መፈታትን እናገር ዘንድ፣ የሚያለቅሱትንም አጽናና ዘንድ . . . " (ኢሳ 61:1-3) የሚለውን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል አንብቤ በወንጌል ኃይል የሚገኘውን ነጻነት ሰበኩ፤ (አሁን ላሰበው በኃይል ተምልኹ የተናገርኩ ይመስለኛል)። ልባቸው እንደተነካ ስንነዘብም "እኔ ስሜ ላሊሶ ነው፤ . . . ? እናንተ የጨለኬ ምርኮኞችና እስረኞች የሆናችሁን ሴቶች ከአንጋፋይቱ በስተቀር በኢየሱስ ስም ፈትቻችኋለሁ። በሰላም ሂዱ! የወደዳችሁትን አግቡ! ውለዱ! ከበዱ!" ብዬ ፈታኝቸው፣ ባረኳቸው፣ አሰናበትኳቸውም። ቃሌን የተቀበሉት ብዙዎች ቤቱን ትተው ሄዱ።

ሁለተኛው ፍልሚያ በዚህ ሁኔታ ተጠናቀቀ። እግዚአብሔር በሚሠራበት በዚያ ዘመን ለተገለጠላቸው እውነት ሳይታዘዙ እረፍት አይሆንላቸውም ነበርና ለሦስተኛ ጊዜ ወደ ጨለኬ ቤት ለመሄድ አገልጋዮች ተመካከሩ፤ በአንድነትም ጸለዩ። ከወላይታ ከመጡት አገልጋዮች መካከል ወንጌላዊ ላሊሶን ጨምሮ ዳና ከኒዶ፣ ሊባቦ ወቢሎ፣ አየለ አሊቶ፣ ዮሐንስ ዳሮታ፣ አመንታ ሶሶ፣ ሻንካ ቦረዳ የሚባሉት ለዚህ ታላቅ ተጋድሎ በአንድነት ተሰባሰቡ። ከአገሬው አማኞች አቶ ደፈርሻ ደገሮ እና ዳልሻ ዳና ሲጎ ከሌላ ሦስተኛ ዘመዳቸው ጋር ወደ ኦይዳ ሸለቆ ቀጭን የተረተር መንገድ ተከትለው ወረዱ። በዚያን ዘመን ወንጌላውያኑ በሚይዙት የከዘራ ዓይነትና በሚደፉት ባርኔጣ ይለዩ፤ ስለነበር እና እንዲህም ደግሞ በብዛት ሆነው መሰማራታቸው እንግዳ ነገር የሆነባቸው የገዲራ ጎሣ ሽማግሌዎች (መሪዎች) የአካባቢው ሕዝብ በጠቅላላ እየተጩዋጩዋኹ ወደ ጋርዳ ቀበሌ ወረዱ። ሕዝቡ እንደ አንድ ሰው ሆኖ እንዲሰበሰብ የአደጋ ጊዜ የይድረሱልኝ ምልክት የሆነውን

ፋጩት እየነፉ የሚያስተባብሩት የጨለኬ የሥጋ ዘመድ እና ራሳቸውም ባለውቃቢ የነበሩት አቶ ሶሳ ጋይሳ ነበሩ።

አቶ ሶሳ ጋይሳ ይህ ታሪክ በተፈጸመበት ወቅት የ31 ዓመት ያህል ዕድሜ፣ ደልዳላ ሰውነት፣ ጃውሳ ጉልበት የነበራቸው ሲሆን ከአምስት ዓመት በኋላ በ1948 ዓ.ም. በወንጌል አምነው ይህ መረጃ በተጠናቀረበት ወቅት አንቱ የተሰኙ የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌ እንደሆኑ ለማረጋገጥ ተችሏል። ያኔ ያዩትን ተአምር ሕያው አድርገው በሚከተለው ሁኔታ ተርከውልናል።

... ወንጌላውያኑ ወደ ጨለኬ ቤት ሲሄዱ፣ እኔ የምሰጣቸውን ምልክት የሰሙት የአካባቢው ሰዎች ላልሰሙት እያሰሙ ከየመንደሩ እየተጨዋጩዋኹ ወጡ። በዚህ «ወዜ... ባቦ ጨለኬ!? እያሉ ግቢው ውስጥ ጥቅጥ ብለው ቆሙ። ጨለኬ ግን በጊዜው በመካከላቸው አልነበረም። ወንጌላውያኑ ወደ ሕዝቡ ጠጋ ብለው ቆሙ። ሕዝቡ እስኪደክሙ ድረስ ሲሮህ ዝም ብለው አደመጡ። ኃይላቸው ቀስ በቀስ መዳከሙን ሲያዩ አቶ ሳሊሶ በእጃቸው ጠቅሰው

“ የናንተን ሰምተናል... እስቲ ደግሞ እኛን ስሙን አሉ። ”

“ ምንድነው የምትነግሩን? ” አለ የህዝቡ ዋነኛ የሚሆን አንዱ

“ እንድንነግራችሁ ጨለኬን አቅርቡልን ”

“ ወደ ውጭ አይወጣም፣ ከእናንተም አይገናኝም ”

“ ለምን አይገናኝም! ”

“ ይታመምብናል! ”

“ አምላክ ከሆነ ለምን ይታመማል? ”

“ ... ቢሆንም አምላካችንን አናሳይም ”

የሕዝቡን ልብ መደደር ያጤኑት አቶ ሳሊሶ መጽሐፍ ቅዱስ ከፍተው የእኔን አምላክ ግን አሳያችኋለሁ በማለት ስለ ጌታ ኢየሱስ አዳኝነት ሰበኩላቸው። እንደገናም ዳና ኬኒዶ በኃይል ተሞልተው ሰበኩ። ተናገሩ እንጂ ንግግራቸውን ሳይጨርሱ በአቶ ሶሳ አስተባባሪነት ሕዝቡ በአንድ ጊዜ ተንጫጫ። አስራ አንዱ የወንጌል ሰዎች አንገታቸውን ደፍተው

በመጡበት አቅጣጫ ድል በመነሳት ስሜት፤ በተሸነፈ ልቦና፤ በዝምታ መንገዳቸውን ቀጠሉ። እነ አቶ ሶሳ ደግሞ አምላካቸውን ስለታደጉት ወዜ ባቦ ጨለኬ እያሉ በከፍተኛ ድምጽ አዜሙ።²⁹

ከዚህ ወዲያ ያለውን የወንጌላውያኑን ሁኔታ በዳልሻ ዳና ሲጎ በመታገዝ ለመተረክ ወንጌላዊ ዮሐንስ ዳርታ ከአቶ ሶሳ ጋይላ ተራውን በመውሰድ ሲናገሩ፡-

... የሕዝቡ መንጫጫት ሲያይልብን ወጥተን ሄድን እዚያው ጋርዳ ቀበሌ አንድ መስክ ላይ እንደደረሰን እንድንጸልይ ውስጤ ግድ ይለኛል።” አለ አቶ ላሊሶ። ሁሉም በያለበት -በመስኩ ላይ ተንበረከክ ። አቶ ላሊሶ እየመራን “ጌታ ሆይ! አገሩ የማነው? . . . ሰማይ ምድሩ የማን ነው? ይሼስ ቦታና ሕዝብ የማነው? በቃልህና በስምህ ላይ እንዲህ ሲላገዱ ስለምን ዝም ትላለህ? እንግዲህ ጌታ ሆይ ጨለኬ አምላክ ከሆነ ይህን ሕዝብና አገር ይግዛ ! አንተ አምላክ ከሆንክ ይህን ሕዝብና አገር አንተ ግዛ” በማለት ጸለይን።

ጸሎታችንን ጨርሰን ከተንበረከክንበት እየቆምን ሳለ አካባቢውን የተለየ ጋይል አጥለቀለቀው፤ የቆምንበት መሬት ከእግራችን ስር አንስቶ ለሁለት እየተገመሰ፤ ዛፎችን እየገነደሰ፤ እርሻዎችን እየሰነጠቀ፤ የእንሰቱንና የቡናውን ተክል እየዋጠ ወደ ጨለኬ ሠፈር አቅጣጫ ተሰነጠቀ። ይህ ብቻ አይደለም ዚያው አካባቢ ቃሬዛ ተሸክመው ለሚሄዱ ለበርካታ ለቀስተኞችም ታየ። እኛም ተነሥተን ወደ ሠፈራችን እጅብ ብለን ተጓዝን።³⁰

የተአምራቱ ዜና በመላው ጎፋ ተሰማ፤ ከጥቂት ወራት በኋላ የቀድሞው ሥልጣኑ የከዳውና “ወዜ ባቦ ጨለኬ”(አባታችን ጨለኬ አንተ ንገሥ) የተባለለት ጣዖት ሞተ። የሐብቱና የውቃቢው ወራሽ ልጁ ወራባ ጨለኬ በአባቱ እግር ቢተካም እንደ ቀድሞው ዘመን ለመሆንና ለማድረግ ከቶም አልተቻለውም። ከአባቱ የወረሰውን ከተማ-አከል ግቢ አቶ ሾንኬ ዲላባ ለሚባል ክርስቲያን በቀላል ዋጋ ሸጠለት። ሾንኬ ደግሞ ወደ ጸሎት ቤትነት ለወጠው፤ ከሦስት ዓመት በኋላ አጥቢያ ቤተ

²⁹ አቶ ሶሳ ጋይላ፤ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ፤ ነሐሴ 1 ቀን 1989፤ ሸፊቲ ባንዳ ጎፋ።

³⁰ ዮሐንስ ዳርታ፤ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ፤ መስከረም 28 ቀን 1991 ሸፊቲ ባንዳ ጎፋ።

ክርስቲያን ተተክለችበት። የጠላታቸውን ደጅ ወረሱ ይሏል ይህ ነው። ሬይሞንድ ዴቪስ የጨለኪ ትልቅ ቤት ወደ ጸሎት ቤትነት መለወጡን ቢጠቅሱም አቶ ሾንኪ ወይንም ሌላ ሰው ስለመግዛቱ ግን አላመለከቱም። ለጥቂት ጊዜያት ወና ወይንም ወድማ ሆኖ እንደከረመ ግን ጠቁመው አልፈዋል።³¹

የጨለኪ ሚስቶች ከነበሩቱ መካከል እድሜያቸው የፈቀደላቸው ሁሉ ወጥተው የገዛ ኑሮአቸውን መሠረቱ ትዳር ያዙ፤ ልጅ ወለዱ። ወንድ ልጅ የወለዱቱ የልጆቻቸውን ስም በቁልምጫ “ላሊሴ” በማለት ሰየሙ። ዶ/ር ብልስኪ ስያሜው በጎይቢ ዙሪያ ብቻ መወሰኑን ያለመወሰኑን ባያብራሩም እንኳን በርካታ ሰዎች ልጆቻቸውን በ “ላሊሶ” ስም እንደጠሩአቸው ግን ዘግበዋል።³²

ያም ሆነ ይህ እግዚአብሔር በሚሠራበት ዘመን መንፈስ ቅዱስ የተጠመቀባቸውን የባሪያዎቹን መታሰቢያ እርስቱ እንዲሆን በመረጠው ሕዝብ ልብ ውስጥ መተው አይቀርምና ከ1943 ዓ.ም. ወዲህ በታየው የጎፋ ቤተ ክርስቲያን አፍላ የመነቃቃት ዓመታት ብዙ ላሊሴዎች፣ ዮሐንሶች መሰየማቸው እውነት ነው። እኒህም ስሞች በዚያ ትውልድ መካከል እግዚአብሔር ያደረገው ተአምራት፣ ኮረብቶችን ሁሉ ስለሞላው ገናና ስሙ የሚመሰክሩ ጎያው ሐውልቶች ናቸው።

³¹ . Davis, Raymond. 1984 p. 61

³² . Balisky. 1997 p. 235

እድገትና ስደት

በጎፋ አውራጃ የተጀመረው መንፈሳዊ መነቃቃት የጀማ ይዘት የያዘው በ1944 ዓ.ም. ነው ለማለት የሚያስደፍሩ በርካታ ነጥቦች ቢኖሩም ሁለቱ ግን አጽንኦት የምንሰጣቸው ናቸው። አንደኛው በአውራጃው ውስጥ የሚያገለግሉት ሰባኪዎች ብዛት ወደ 25 ከፍ ማለቱ ነበር። እነዚህ ወንጌላውያን በደጋው ጎፋና በቆላው ጎፋ ተሰማርተው እያንዳንዱን የሕዝብ ገበያ መዋያ ሁሉ የአዋጅ ስብከተ ወንጌል መናኸሪያ አደረጉት። ለወንጌላውያኑ ቀለብ የወላይታ ቤተ ክርስቲያን ከ0.50 ሳንቲም እስከ አምስት ብር አንዳንዴም እስከ አስር ብር ከመላኳ በቀር የአገሬው የወንጌል አማኞች በኅብረትና በተናጠል እንክብካቤ ስለሚያደርጉላቸው ወንጌላውያኑ ያለመከልከል ሊያገለግሉ መቻላቸውን አባት ወንጌላውያን ይመሰክራሉ። እንደ አቶ ዓለሙ ከልካይ ዓይነቱ አማኝ በሬውን እንኳን ሸጦ ለቀለብ የሰጠበት ጊዜ እንደነበረ ተረጋግጧል።

በውጤቱም በርካታ ባለ ውቃዪዎችና ጠንቋዮች፣ ጠጠር ጣዮች “አሳምኑን!” እያሉ በመፍራትና በመንቀጥቀጥ ወደ አማኞች ቤት ይሄዱ ነበር። የእርኩሳን መናፍስት ቀንበር እንደተሰበረለት የተረዳው ሕዝብ የአምልኮ ማእከሎችን (ዋላዎችን) መነጠረ፤ አይነኪ ሥርዓተ አምልኮችን ጣስ፣ አይነኪ የአምልኮ መሠዊያዎችን አፈራረሰ፤ እንደ አቶ ሶሳ ጋይላ ምስክርነት ከሆነ ሰባበረ፣ ቀበረ፣ ወደ ባህር ጣለ-ለዘላለም።

የእግዚአብሔር ስም፣ የክርስቶስ የማዳኑ ሥራ በሕዝቡ አንደበት መንገሡ፣ ወደ ክርስትናም ፊቱን ማዞሩ ያስደነቃቸው ካኅናትና ሹማምንት በ1938 ዓ.ም. በከምባታና ሃዲያ በጌዴኦ እንዲሁም በጋሞ እንዳደረጉት ሁሉ “ሕዝቡ ክርስቲያን መሆን ከቻለ ከእኛ ጋር ሊሆን የእኛንም ክርስትና ሊቀበል ይገባዋል!” በማለት የውኃ ጥምቀት በነሲብና በጀማ እንዲጠመቅ ስሙንም እንዲለውጥ ኃይለኛ ግፊት አደረጉበት። መንፈሳዊ መጋቢዎቻቸው የሆኑት የወላይታ ወንጌላውያን እየተደበደቡ

እና ወደ እስርም እየተጣሉ ጎፋን ለቀው እንዲ ወጡ ተገደዱ። አብዛኛዎቹ ወንጌላውያን የመከራውን ሰዓት በቀዩአቸው ለማሳለፍ ወደ ወላይታ ተመለሱ።

በዚህ አጋጣሚ ግን ሁለተኛውና አጽንኦት ልንሰጠው የተገባን ነገር ተፈጸመ። ይኼውም የጎፋ ቤተ ክርስቲያን የመጀመሪያውን ወንጌላዊ በዘንጋ አጥቢያ መሾሟ ነበር። ቶማስ ላሊሶ በአጥቢያ ቤተ ክርስቲያናቸው አገልጋይነታቸው እንደጸደቀላቸው የቀዳሚዎቹን አገልጋዮች ፈለግ በመከተል ወደ ጎፋ ደቡብ ጫፍ ወንጌልን ይዞ በመሄድ የዛላ እና የመሉ አካባቢዎችን ለመድረስ ብርቱ ጥረት አድርገዋል።

የፋና ወጊው ወንጌላዊ መነሳት እና የአገልግሎት ፍሬ ያበረታታቸው ጎሣዬ ጎንደሎ፣ ሚዛ ካቴ፣ ከዘንጋ አጥቢያ ቀጥሎም ጀረኔ ዳሬ፣ ከበደ ወልደሚካኤል ፣ ጳውሎስ ጋታሮ፣ አድነው ኃይሌ የሚባሉ ወንጌላውያን በ1945ዓ.ም. ተነስተው የማሌ፣ አሪና፣ የባስኬቶ ወረዳዎችን እስከ ሰሜን ገለብና ሐመርባኮ ድረስ በመውረድ የወንጌልን ድንበር አስፋት። በዚሁ ዓመት አቶ አንደበ አይመሎና አቶ ፈራች ጨሌሎ የመሉን አጥቢያ ተከሉ። ይቺም ደግሞ አሁን ላሉት ለ110 የባንካ ባስኬቶ አጥቢያዎች ሁሉ እናት ሆና በአውራጃ ደረጃ ለመደራጀት የበቃች ሆነች።

በ1944 ዓ.ም. ወደ እናት ቤተ ክርስቲያናቸው የሄዱት የወላይታ ወንጌላውያን በ1945 ዓ.ም. ወደጎፋ ተመልሰው ቤተ ክርስቲያኒቱን ለማደራጀት መሠረት ጣሉ። የአሪ ፣ጎፋ፣ ውባሐመር፣ ዛላ ወረዳ ያሉ ቤተክርስቲያናት በከፍለ ማኅበር ደረጃ በየራሳቸው እንዲደራጁ አደረጉ። ከአገሬው ተወላጆች መካከል ግንባር ቀደም መሪዎች የሚሆኑ አማኞች እስከሚነሱ ድረስ የወላይታው ወንጌላዊ ላሊሶ ታንቱ የሚመሩት ሸንጎ ተቋቋመ። አቶ ዝዶ ጨዶ፣ አቶ ዳልቦ ዳሌ፣ አቶ ሚፃ ሻራ በኋላም እነ አቶ በየነ አንኮቴ የሸንጎው አባል በመሆን ማእከላቸውን በአንጋፋይቱ አጥቢያ በከርዛ አደረጉ።

የሸንጎውን (የመማከርት ጉባኤውን) እንደ ወላይታ ሁሉ “ ጠረጴዛ ” አሉት። በ1948 ዓ.ም. የአገሬው ተወላጆች የአመራሩን ቦታ መሉ በሙሉ በመረከብ ማእከላቸውን ወደ ካንቺ አጥቢያ አዛወሩ። በ1949 ዓ.ም. የጎፋ ቤተ ክርስቲያን በኢትዮጵያ የወንጌል አማኞች አንድነት ማኅበር አባል ሆኖ ተመዘገበች። ጥር 30 ቀን 1950 ዓ.ም. በወላይታ ሶዶ አቶና በተደረገው አገር አቀፍ ስብሰባ ላይ አቶ ዳልበ ዳሎ እና አቶ ዝዶ ጨዶ በሚባሉ እንደራሴዎቿ ተወክላ ተካፈለች። በዚሁ ዓመት በመቶ የሚቆጠሩ ምእመናን የተካፈሉበት የመጀመሪያው አውራጃ አቀፍ የመንፈሳዊ መነቃቃት ጉባኤ በካርዛ አጥቢያ አዘጋጀች።

በመጋቢት ወር 1951 ዓ.ም. ኤስ. አይ. ኤም ቡልቂ እንዲሰፍር ፈቃድ አገኘ። የቤተ ክርስቲያን ማእከል ከካርዛ ወደ ካንቺ ቀጥሎም ወደ የላ ሲዘዋወር ከርም በ1952 ዓ.ም. በቡልቂ እና በሚስቶናውያን ዙሪያ ተጠነጠነ። የአማካሪነቱና የኹነኛ ውሳኔዎች ምንጭ የወላይታ ወንጌላውያን መሆናቸው ቀርቶ ሚስቶናውያን ሆኑ። በጎፋ ቤተ ክርስቲያንም ዘንድ ለመጀመሪያ ጊዜ የተቆርቋሪነትና የተጠያቂነት ጥያቄ ተነስቶ የኅብረቱ ጤናማ ሕይወት ተጎላቆለ። የወላይታ ጠረጴዛ መሪዎች ከደረሰባቸው ይህን መስላ መጎላቆል ትምህርት በመቅሰማቸው ነበር ገና ከጅማሬው የጎፋ ማኅበር እንዲደራጅ፣ አመራሩንም የአገሬው ሰዎች እንዲይዙ ግፊት እንዲያደርጉ ከመሪዎቹ መካከል አቶ ግምጃ ገርባ እና አቶ ሻላ ጂጆ የሚባሉትን ሽማግሌዎች በ1947 ዓ.ም. ወደ ጎፋ መላካቸው።

በ1953 ዓ.ም. በጎፋ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ታላቅ የሆነ ስደት፣ እሥራትና መከራ ተከተለ። በዚያ ወቅት የነበረውን መፈራረስና ስርዓተ አልበኝነት የሚመሳሰለው ከአብዮት በኋላ በ1971 ዓ.ም. የተከተለው ስደት ነበር። በጊዜው የነበረውን ግፍ በቅርብ ሲከታተሉ የነበሩት አቶ ሶሳ ጋይላ እንደሚከተለው አርገው ተርከውታል።

በ1953 ዓ.ም. ታህሳስ ወር ላይ በቁጫ ያለቸውን ቤተ ክርስቲያን ለማነቃቃትና ማሕበሩ ጉባኤ እንዲቀመጥ በርካታ ሰዎች ወደ ዚያው ሄዱ። በጊዜው የነበሩት ካጎናት፡- ታቦታችንን ገበቲ/ እንጩት ብለው ሰድበዋል፣ ጥምቀታችንን

ንቀዋል፤ መዝበሪያ አንሰጥም ብለዋል በማለት ከስ አቀንባበሩባቸው። ለስብሰባ ከሄዱትና በቁሜም ከነበሩት ምእመናን መካከል በጠቃላላ ከ114 በላይ ሰዎች ታሠሩ። ቁጥር ሥፍር የሌለው ሕዝብ በቅስቀሳ ወጥቶ በፖሊስ ቁጥጥር ስር የሆኑትንም ሆነ በመንገድ ላይ ያገኙትን አማኞች ሁሉ ደበደበ። ራቁታቸውን በአለንጋ ገረፈ፤ በደንጊያ ወገረ፤ አስነወረ፤ እንደከብት አፋቸውን በግድ እየከፈቱ ጠላና አረቂ ጋቷቸው። ይህ ሲበቃቸው 73ቱን መርጠው ቡልቂ አምጥተው ወገኒ ጣሉአቸው። የደረሰውን ግፍ ለመናገር እኔና አቶ ታንጋ ጋታሮ የሚባል አማኝ እንዲሁም ከወላይታ ወንጌላውያን መካከል አቶ አመንታ ሶሳ አቤቱታ ለማቅረብ ወደ ጨንቻ ሄድን። በወቅቱ የነበሩት የጋሞ ጎፋ ጠቃላይ ግዛት አገረ ገዥ ደጃዝማች ፀሐይ እንቁ ሥላሴ ይህን ያህል ሰው እንዴት ይታሰራል . . ? ውሾቻችሁንም ጨምረው አስረው እንደሆነ እንጂ! በማለት አጥፊዎች ብቻ ተለይተው ይከሰሱ የሚል ትዕዛዝ አስተላለፉ።³³

የአቶ ሶሳን የዓይን ምስክርነት በማጽናትና ሌሎች መረጃዎችን በማጣቀስ የጎፋ ቃል ሕይወት ቤተ ክርስቲያንን ታሪክ ረቂቅ አዘጋጆች በምእመናን ላይ የደረሰውን ግፍና የመከራውን ጽናት ሲተርኩ፦

የታሰሩትን ሰዎች ብቻ ሳይሆን የቤተ ክርስቲያን ወገኖችን ሁሉ በአንገታችሁ ላይ ክር ካላሰራችሁ በግድ ካልተጠመቃችሁ ተብለው በየተገኙበት ተገርፈዋል፤ መጽሐፍ ቅዱሶቻቸውን ተነጥቀዋል፤ የጋያ አተላ ተደፍቶባቸውል፤ ሴቶቻቸው ተደብድበዋል፤ ከቤት ንብረታቸው ተፈናቅለዋል፤ ከእድር እና ከደቦ ተገለለዋል፤ እግራቸውና እጃቸውን አስረው በሰው ሽክም ለሽንታቸው እንዲወጡ ተደርገዋል። ስንቅ እንዳይገባላቸው ተከልክለው በረሃብና በጥም ተሰቃይተዋል ፤ ብለዋል ።³⁴

ይህን የመከራ ፅዋ ከተጎነጩቱ መካከል እማማ ያልታቴ አሻ አንዱ ናቸው። በጋብቻ ከደረሰ ወንድ ልጃቸው ጋር ሰባት ወራት ከታሰሩ በኋላ ልጃቸው የሠርጉ ቀን በመድረሱ ሹማምንቱን ለምነው ማስፈታታቸውንና በጊዜው በጎፋ ሲያገለግሉ የነበሩት ወዳጃቸው የወላይታዋ ወንጌላዊት እማማ ባሎቹ አይመሉ እንደ እናት ሆነው እንደዳሩላቸው ነሐሴ 12 ቀን 1989 ዓ.ም. በ78 ዓመት ዕድሜአቸው ቤታቸውን ለጎበኘው ለዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ ተርክውለታል።

³³ ሶሳ ጋይላ፤ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ፤ ነሐሴ 1 ቀን 1989 ሸፊቲ ባንዳ፤ ጎፋ

³⁴ የጎፋ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ፤ 1987፤ ያልታተመ ገጽ 13

የጎሩ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ መረጃ ሰብሳቢዎች አቶ ያዕቆብ ኦዳ፥ አቶ
ኦዜን ኦፌ፥ አቶ ዳዊት ሶሳ

የጎሩ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ መረጃ ሰብሳቢዎች አቶ ያዕቆብ ሉዓ፥ አቶ
አዜን አፌ፥ አቶ ዳዊት ሶሳ

አቤቱታ ለማቅረብ ወደ ክፍለ ሀገሩ ዋና ከተማ ጩንቻ ሄደው
ትእዛዝ ሰላመጡት አባቶችም ታሪኩ የሚጠቅሰው ተአምር አለ፤
እንደሚከተለው ይነገባል።

አቤቱታ ለማቅረብ ከተላኩት መካከል ሁለቱ ትዕዛዝ አውጥተው ሲመለሱ፥
ኃይለኛ ዝናብ ዘንቦ የማዜ ወንዝ ሞላባቸው። የውኃውን ሙላት ለማሰለፍ
ወንዝ ዳር ተቀምጠው ሳለ አንበሳ ወደ እነሱ ሲመጣ በቅርብ ርቀት
ተመለከቱ። በድንጋጤም የሚያደርጉትን አጡ። በጨነቃቸውም ጊዜ
እግዚአብሔርን በጸሎት ጠሩ። በውኃ ውስጥ ባለፍህ ጊዜ እያሰጥምህም፥
ያልክ አምላካችን ሆይ ድረስልን! ብለው ልብላቸውን አውልቀው ራሳቸው ላይ
ጠምጥመው ዓይናቸው እያየ ወደ ውኃው ሙላት ገቡ። ውኃውም ልጇን
በእሸሩ እንደምትንከባከብ እናት ተሸክሞ ወደዚያኛው ዳርቻ ተፋቸው።
እግዚአብሔርን እያመሰገኑ ወደ ጎሩ ገሠገሡ።³⁵

³⁵ . ዝኒ ከግሁ

በእርግጥ በውኃ መላት ውስጥ እንዲያልፉ እግዚአብሔር እንደረዳቸው የሚናገሩት አቶ ሶሳ ጋይላ የትዕዛዙን ወረቀት በልብሳቸው ጠቅልለው እጃቸው ላይ እንዳሰሩትና ውኃ ሳይነካው በጊዜው የጎፋ ራጃ አስተዳዳሪ ለነበሩት ለደጃዝማች ተስፋዬ ወልዴ እንዳቀረቡ ለዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ ተርከውለታል።³⁶

በትእዛዙ መሠረት የወንጌል አማኞች ከወጎኒ ከመውጣታቸው በፊት ግን አቶ ኩሌ ጨረቃ እና አቶ አንጃ አዳሞ የሚባሉት አማኞች በቡልቂ ወጎኒ ቤት በደረሰባቸው ድብደባና እንግልት ሕይወታቸው አለፈች።³⁷ ከቀሩት 71 አማኞች መካከል 12ቱ መሪዎች ተመርጠው ወደ ጠቅላይ ግዛት (ጨንቻ) ሲላኩ ያልታቴ እሻን ጨምሮ ሌሎች አማኞች ከስምንት ወራት እስራት በኋላ ተፈቱ። ወደ ጨንቻ የተላኩትም ከአስር ቀን ምርመራ በኋላ በነጻ ተፈቱ።

1954ዓ.ም. የጎፋ የወንጌል አማኞች ለንስሐና ለጸሎት በእግዚአብሔር ፊት ታላቅ ስብሰባ ተቀመጡ። ይህንን ሁሉ መከራ ስለምን እንደመጣባቸውም ቆም ብለው አሰቡ። ንስሐቻውን ለእግዚአብሔር ሥራ በመነሣሣትና ለፈረሱት አጥቢያዎች መልሶ ማቋቋሚያ የሚሆን ገንዘብ ከጉድለታቸው እንኳን ሳይቀር በመስጠት አደሱ። እግዚአብሔር አምላክም እስከ 1970 ዓ.ም. ድረስ ያልታጠፈ የመጽናናትን ዘመን አመጣላቸው።

በ1955 ዓ.ም. በቡልቂ ምንድሬ ጣቢያ ላይ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት እና የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተከፈተ። የጎፋ የወንጌል አማኞች የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤት እየገቡ በብዛት በመማራቸውና በገዛ ራሳቸውም የወንጌልን ድንበር ወደ ደቡብ ማስፋፋት ስለጀመሩ አልፎ አልፎም ከወላይታ ወንጌላውያን ጋር ያለመግባባት በመፈጠሩ በጎፋ እንደጎፋዎች ለመኖር ከወሰኑት ሁለት ወንጌላውያን በስተቀር የቀሩት 30 የሚሆኑት በ1957 ዓ.ም. ወደ ትውልድ ቀዩአቸው እንዲመለሱ

³⁶ አቶ ሶስ ጋይላ፣ ቃለ ምልልካዊ መረጃ፣ ነሐሴ 1989 ሸፈቲ ባንዳ ጎፋ

³⁷ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ፣ ያልታተመ፣ 1978 ገጽ 14

“ በጠረጴዛ ” ተጠሩ። ከላይ ለተገለጸው ውሳኔ መምጣትና ተግባራዊነት ኤድ ጆንስ የተባሉት ሚስቶናዊ ከፍተኛ ግፊት እንዳደረጉ ታውቋል።³⁸

ከዚያ በኋላ የተገኘው ውጤት ሲገመገም ቀደም ሲል የተወሰዱትን እርምጃዎች ትክክለኛነት ያረጋግጣል። በ1959 ዓ.ም. የአጥቢያ ቤተ ክርስቲያናት ብዛት ከ95-100 ተገመተ። የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ብዛት ወደ 12 ከፍ አለ፤ 8 የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤቶች በሙሉ ኃይላቸው አገልግሎት መስጠት ጀመሩ። ከፍለ ማኅበራቱም ወደ 6 ከፍ አሉ።

ከሌላ አስር ዓመት በኋላ ኮምዩኒታዊው ሰደት ተለኩሶ የቤተ ክርስቲያን አሠራር ወደ ሕቡዕ፣ ጠቅላይ ጽሕፈት ቤቱም በ1971 ዓ.ም. ወደ ዛኬሪ ዋሻ ከመዛወሩ በፊት የአጥቢያዎች ብዛት በእጥፍ አድጎ 208 ደረሰ። የተጠመቁ ምእመናን ቁጥርም ከ22,000 በላይ ሆነ።

በ1971 ዓ.ም. የአብዮቱ የክሕደት መንፈስ አሠራር በይፋ ተገልጦ የጎፋ ቤተ ክርስቲያንን ከአስከፊ መንጋጋው ውስጥ ከተታት። ይህን መረጃ ስንሰበሰብ የ71 ዓመት አዛውንት መሆናቸውን የነገሩን አረጋዊው ወንጌላዊ ዮሐንስ ዳሮታ የሰደቱን አስከፊነት በአጭር ቃል ነበር የገለጡት፤ እንዲህ ሲሉ፡-

“ የደርጉ! የደርጉ መፍት ነው እንጂ!

ምን ይጠየቃል? መፍት . . . ! መፍት . . . መፍት !”

የዚህን መፍት ጥቂት ናሙናዎች የቅጽ ሦስት የታሪክ መጽሐፍ አዘጋጅ ሰድሮ ይጠብቀዋል።

³⁸ . Balisky. 1997 p. 243